plaut

C A S I N A

(MIREASA TRASĂ LA SORȚ)

PERSOANELE:

OLYMPIO.	SERVI.	Olympio.	Robi.
CHALINVS.		Chalinvs.	
CLEVSTRATA.	MVLIER.	Clevstrata.	Femeie.
PARDALISCA.	ANCILLA.	Pardalisca.	Servitoare.
MYRRHINA.	MATRONA.	Myrrhina.	Matroană.
LYSIDAMVS.	SENES.	Lysidamvs.	Bâtrâni.
ALCESIMUS.		Alcesimvs.	
CHYTRIO.	COCVS.	Chytrio.	Bucătar.

— Acțiunea se petrece la **Athena** —

www.digibuc.ro

CASINA.

REPRESENTATĂ ÎNTÂIA DATĂ LA 186 A. CR. (G. MICHAUT).
A DOUA OARA LA 145 A. CR.

— I. Piesă din greceşte. Originalul grec *Klîroúmenoi*, de Diphilus. In latineşte a fost representată sub două nume: La origină: *Sortientes* (aşà ni se spune în prolog), pe româneşte: *Cei ce trag la sorţi*, sau mai bine; *Mireasa trasă la sorţi;* mai apoi: *Casina*, după numele unei eroine din piesă. Are prolog, care nu e de mâna lui Plautus. A fost scris în urmă, când s'a reluat representarea pieselor lui Plautus, în anul 145 a. Cr. Prezintă o importanţă deosebită.

— II. *Cuprinsul. Prologus. Lysidamus*, om bătrân, căsătorit şi cu bàiat mare, cade la dragoste după o tânără roabă din casă, *Casina*, de care e îndrăgostit şi fiul său. Ca să se scape de el, îl trimite departe de casá şi-şi pune vechilul, pe *Olympio*, să o ceară de soţie, pe *Casina*, sa-şi o aibă ca amantă. Nevasta simte lucrul acesta şi în lipsa fiului îndeamnă şi ea pe un alt rob al casei, pe *Chalinus*, s'o ceară şi el în căsătorie.

Actul I-iu. Cei doi pretendenţi la mâna Casinei, *Chalinus* şi *Olympio* îşi dispută întâietatea.

Actul al II-lea. Se dă lupta între bătrân şi soţie, sà renunţe ficcare la càsàtoria pusă la cale. La urmă recurg la sorţi, să hotărască zarul şi *Lysidamus* iese învingător: Casina se va mărità cu vechilul. Şi bătrânul se înţelege cu un vecin, *Alcesimus*, să-i împrumute casa pentru o noapte, ca să poată duce acolo pe Casina.

Actul al III-lea. Preparativele de nuntă. Soţia se hotărăşte să joace o festă bărbatului: în locul *Casinei*, găteşte ca mireasă un barbat, pe robul *Chalinus*, fostul pretendent la mâna fetei.

Actul al IV-lea. Pregateşte bufoneria actului ultim. *Lysidamus*, sub pretextul de a se duce la ţara, trece la vecin, unde urmà sà vina mireasa. Nunta porneşte afara din casá. cu alaiu. Ginerele (vechilul), conduce mireasa — pe *Chalinus* — la vecinul dealàturi, unde adàstà batrânul. Amândoi sunt batuţi de *Chalinus*.

Actul al V-lea. In actul acesta asistàm la o scenă de adevàrată bufonerie de operetă. Ginerele apare pe scená, probabil în costum sumar şi povesteşte cele păţite. Apare şi *Lysidamus*. Işi cere iertare dela soţie. La urmă se află că fata este cetaţeană şi se va căsători cu bàiatul lui *Lysidamus*.

www.digibuc.ro

— III. Un subiect cu o intrigă ingenioasă, care s'ar fi putut trata în diferite tonuri: serios, patetic, semi-tragic, satiric. Plautus a preferat să facă din el o bufonerie, o farsă, pe care soţia o joacă bărbatului, plină de haz şi nu lipsită de inteligenţă. Acţiunea se desfăşoară uşor, cu multă viaţă şi umor. Ideia în sine nu e nouă, deoarece asemeni rivalităţi, între tată şi fiu, nu e o noutate în teatrul lui Plautus; ceeace însă formează o notă a parte sunt trivialităţile şi în special actul din urmă, care face din Casina comedia cea mai licenţioasă din tot teatrul lui Plautus. In desfăşurarea acţiunii, caracteristic este faptul că intriga este ţesută şi condusă cu o măestrie deosebită de o femeie măritată, care, de rândul acesta, a luat locul sclavului şiret şi întreprinzător. Rolul mare, pe care îl joacă o femeie, este o ideie proprie a poetului latin. Originalul grec nu puteà să dea Cleustratei un rol aşà mare.

— IV. Eroii. Personagii obişnuite ale comedii: sclavi obrasnici, îndrăsneţi; bătrâni stricaţi. O singură figură simpatică: *Clevstrata.*

— V. Morala. Cu toată indecenţa, comedia îşi are morala ei. In piesa greacă, desnodământul îl formà: căsătoria lui Euthynicus cu Casina. Plautus a schimbat sfârşitul. A scos din acţiune pe Euthynicus — ni-se spune în Prologus, la r. 64-66 — şi a îndrumat acţiunea pe o altă cale: lecţia care se dă lui Lysidamus, sfârşind comedia printr'o bufonerie. Cât despre Euthynicus, ni-se aminteşte doar la urmă, că se va căsători cu Casina. Dece a schimbat Plautus sfârşitul? Pentru a pune o *problemă de educaţie*: Cum trebue să ne creştem copiii şi cari pot fi urmările unei creşteri greşite. Problema aceasta o pune în patru comedii: *Asinaria, Bacchides, Mercator* şi *Casina*, deşi sub feţe diferite. Atât Lysidamus, din comedia de faţă, cât şi Demaenetus, din *Asinaria*, Polixenus, din *Bacchides* şi Demipho, din *Mercator*, sunt la fel, ca unii cari au fost crescuţi la aceeaş şcoală a libertăţii, care duce la stricăciune şi ridicol şi împotriva căreia protestează Lydus, bătrânul dascàl, din *Bacchides*. Şi lecţia, care li-se dă la urmă, ridicolul, la care se expun, nu sunt lipsite de interes.

— VI. Caracteristic este: 1) Rolul deseamă, care se dă unei femei măritate în desfaşurarea intrigei. A atribui unei femei măritate un asemenea rol determinant, nu poate fi decât o ideie latină. In tot teatrul plautin, un exemplu la fel mai întâlnim într'o altă comedie, în *Persa* (acolo e vorba de o fecioară, fată de oameni liberi); 2) Nebunia, ca mijloc dramatic (Pretinsa nebunie a Casinei). E cevà obişnuit în comedia veche: Nebunia *(Cistellaria, Mercator, Menaechmi)*, leşinul *(Curculio, Miles glor.)* visele *(Mercator, Mostellaria, Miles gl. Rudens)* sunt teme comune; 3) Situaţia femeii fără zestre, în căsnicie (vers. 150-164); 4) apoi preparativele de nuntă şi carmen nuptiale (cântecul mirerei); tranşarea unor neînţelegeri prin zar (r. 340-420), de unde şi numele primitiv al comediei; *Sortientes* „cei ce trag la sorţ; 5) Dar

www.digibuc.ro

mai caracteristic este *prologus*. E un prologus-program, scris cu prilejul readucerii lui Plautus pe scena romanà, după moartea poetului. Se ştie că în secolul întâi a Cr. a avut loc la Roma o puternică *renaştere plautină*, când se reprezentară multe din comediile poetului. Inceputul fù facut cu *Casina*, care se representà în anul 145 a Cr., cu care ocasie se scrise un nou prologus, prologul de faţă; 6) In sfârşit, partea muzicalà.

— VII. Muzica este variată şi interesantă. Casina ne înfăţişează exemplul unei teme banale, transformată în piesa muzicală şi de petrecere. Un exemplu la fel ne înfaţişează o altă comedie: *Persa*. Şi acolo, caşi aici, distribuirea metrilor e făcută cu o maestrie deosebită. Comedia începe cu un *diverbium*, în *iambi senarii*. E o parte rostită şi formează actul întâi. Cu actul al doilea începe cântecul, *canticum*, care ţine dela v. 144-251, cu mici întreruperi. Ultimul act este un *canticum* (v. 855-962) şi un *recitativ*. Comedia deci sfârşeşte în cântece şi veselie. In total avem patru canticum: Versurile: 144-251; 621-758; 815-846; 855-962. Deci cântecul e împrăştiat în toată piesa. Părţile lirice formează trei grupe principale: La începutul actului al doilea, la sfârşitul actului al treilea şi începând dela mijlocul actului al patrulea se accentueaza şi mai mult, pentru ca actul ultim să fie aproape în întregime un canticum. Scenele rostite *(diverbium)* ocupá un loc foarte restrâns.

Pentruca această comedie ne înfăţişează în mod deosebit şi caracteristic importanţa, pe care Plautus a căutat s'o dea părţii muzicale, să reproducem rândurile de mai jos, din studiul, care a însoţit volumul întâi.

„Comedia începe cu un dialog, scris în *iambi senarii*, metrul dialogului, metru plin de vioiciune şi energie. E un *parlé* (un *diverbium)*, neînsoţit de muzică.

In scenele următoare, începând cu actul al doilea, sentimentele se schimbă şi este firesc lucru să se schimbe şi metrul. E vorba de sentimente interne deosebite: de supărare, revoltă sufletească, nelinişte, bucurie, dorinţă de a linişti lucrurile: Clevstrata e înşelată de bărbat, care umblà după roaba din casă; e jignita în amorul ei propriu. Se duce la vecină să-şi plângă amarul. Vecina o sfătueşte să fie prudentă. Işi face apariţia şi soţul vesel, preamărind placerile dragostei. Cum dă cu ochii de soţie, se schimbă şi caută s'o înşele cu vorba.... Atâtea sentimente felurite, cari trebuiau exprimate în alţi metri. Toată partea aceasta e cântată, e un *canticum*, în metri variaţi, în cari predomină, ca metru de bază: *bacchius*, *creticus* şi *anapesti*. (v. 144-252).

Clevstrata, în scena, care deschide actul al II-lea, îşi spune nenorocul, îşi plânge nefericirea şi are cuvinte aspre faţă de bărbat. Aceste sentimente interne variate sunt exprimate în *bacchici* şi *cretici*, meniţi a reda sentimente, cari clocotiau în sufletul ei (144-164). Vecina Myrrhina trece drumul la ea. Primele versuri, în cari îşi cheamă sclavele s'o însoţească, sunt în *anapesti*, în ritm de marş, de drum. (165-167). Pentru ca imediat, cu versul următor (168) să se schimbe metrul, deoarece şi sentimentele erau altele: Se plânge că stând acasă, somnul o împiedică dela lucru. Ideia e exprimată în *cretici*, ritm de dans, de legănare. Convorbirea dintre cele doua femei, în care una îşi spune păsul şi-şi plânge amarul, iar cealaltă îi dă sfaturi, este redată iarăş în metri variaţi, cari se schimbă mereu: *bacchici, cretici, anapesti.*

Când Cl. şi Myrrh. îşi spun că veniau una la alta, ideia se exprimă în *anapesti*, cum erà şi firesc:

nam ego ibam ad te: *My.* et pol ego isto ad te. (178),

www.digibuc.ro

La întrebarea Myrrhinei, în *anapesti*: Dece este tristă? Cleustrata îi răspunde:

Aşà se întâmplă cu toate, cari n'au avut noroc la maritiş.
Şi-n casă şi-n afară, aceeaş soartă amară.

Primul vers, (175) este în Cola Reiziana; al doilea în *iambi senarii*, deci necântat. Dece s'a schimbat metrul? Pentruca este o ideie, plina de vioiciune şi care rezumà o întreagà stare de lucruri. Consultarea juridica, pe care i-o da Myrrhina (v. 198-202), ca femeia nu poate avea lucruri, de cari bărbatul să nu ştie, e redată în ritm de dans *(creticus)*;

— ⏑ — | — ⏑ — | — ⏑ — — ⏑ — |
Nam pecu- | li probam | nil habere addecet |

Clevstrata se supără, se irită, o socoteşte duşmană şi-i dă răspunsul în alt metru, în *coriambi* (— ⏑ ⏑ —), v. 203, metru cu ritm scandat şi apăsat. Myrrhina caută s'o potolească, s'o convingă. Ii răspunde în *anapesti* şi dialogul se urmează în acest metru cu ritm de marş pânàla v. 212. Deacì şi pânàla sfârşitul scenei se schimbă iarăş metrul. *(gliconici, cretici)*. Clevstrata îşi zàrise soţul, care venià spre casă: O prinde nelinişstea şi e grabità să curme convorbirea.

In scena urmàtoare îşi face apariţia Lysidamus, la v. 216. Este vesel, bine dispus şi ca orice îndragostit îşi dà drumul inimii, slàvind plăcerile dragostei. Primele douá versuri sunt în *trohaici septenarii*, cu ritm iute, vioiu, după aceea în *anapesti*, în ritm de marş pânàla v. 228. Metrii aceştia corespund de minune cu starea lui sufletească de om îndrăgostit la bătrâneţe. Insă, îndatá ce dà cu ochii de soţie, de care se temea, îşi ascunde sentimentele, se schimba şi atunci se schimbà şi metrul (v. 229) Cuvintele, cu cari o întâmpinà:

Uxor mea meaque amoenitas, quit tu agis?

sunt rostite în *iambi octonarii*, ritm curgator şi flexibil, plin de împăciune, pentrucă L. vrea să se ia bine cu soţia sa, să poatà dobândi ce voia. Clevstrata însă îl respinge. Dialogul dintre ei este redat în *cretici* (232-237). La v. 238 se schimbă imediat metrul în *trochaici octonarii*, cari ţin pânala v. 246. Dece aceastà schimbare?

Clevstrata îl simte împarfumat şi deodatà îl întreabă:

„Ce-i mirosul ăsta de pomezi pe tine?".

Şi Lysidamus, surprins, caută să dea o explicare oarecare. Soţia nu-l crede. Ironia, cu care se ironizaseră până aci în ritm de dans *(creticus)* s'a schimbat în tragic şi la asemeni situaţii convine mai bine *trochaici*. La v. 309 muzica încetează pânàla v. 352.

Acum convorbirea dintre *Lysidamus* şi vechiul său *Olympio* se urma pe un alt ton şi *canticum* nu-şi mai avea rost. E înlocuit cu *diverbium*, în metri *iambi senarii*, metrul dialogului şi al povestirii.

— VIII. Ca imitaţii moderne, Regnard s'a inspirat in unele scene în *Les Folies amoureuses* (1704). Nu trebue trecutá cu vederea şi asemănarea cu *Le mariage de Figaro* a lui Beaumarchais. Şi la noi, în literatură avem unele prelucrări populare, ca: *Toiagul preotesei*, ori *Papucii popii (Poveşti*, de N. Plopşor. Craiova, 1920).

www.digibuc.ro

CUPRINSUL PIESEI.

Doi robi ai aceluiaş stăpân doresc să aibă de soţie pe aceeaş roabă a stăpânului.

Stăpânul sprijină pe unul, iar fiul pe celalalt. Soarta îl ajută pe stăpân, dar e tras pe sfoară.

Astfel, în locul tinerei roabe, este pus un sclav şiret, care îşi bate stăpânul şi pe vechilul acestuia.

Tânărul ia în căsătorie pe Casina, dovedită a fi cetăţeană.

PROLOGUS.

Multa sănătate v'aduc, o, prea cum se cade privitori, ca unii cari cinstiţi cum se cuvine pe Buna Zeiţă a Credinţei, aşàcum şi ea la rându-i vă dă cinstirea cuvenită. Dacă am spus un adevăr, daţi-mi un semn vădit să ştiu din capul locului că-mi sunteţi judecători drepţi.

Pe cei cari obişnuesc să bea numai vin vechiu, îi socot oameni deştepţi, cum deştepţi sunt şi aceia, cari bucuroşi vin să privească la vechile comedii. Şi dacă voi îndrăgiţi scrierile bătrâneşti şi vorba celor de demult, se cade atunci ca înaintea tuturora dragi să vă fie şi piesele de teatru dealtă-

---

Versuri în acrostih, ale căror iniţiale ne dau numele piesei: C-A-S-I-N-A.

Prolog foarte interesant, scris ulterior, după moartea poetului, caşi alte prologuri (cel din *Amphitruo*, partea dela început, *Captivi*, *Menaechmi*, *Miles glor.*, începutul, *Poenulus)*, cu prilejul readucerii din nou pe scenă a comediilor lui Plautus, în secolul întâi a Chr. Prologul acesta este un prologus-program, care deschide seria reprezentaţiilor. Este pronunţat decătre directorul trupei, ca toate aceste prologuri post plautine. (V. nota dela prolog. *Poenulus)*. Se numia *Apulus*, menţionat la v. 78. — E un diverbium în *iambi senarii*.

www.digibuc.ro

dată. Căci, cele ce se scriu astăzi, sunt cu mult mai prejos şi decât banii cei noi bătuţi [1]).

Intru aceia, când din svon public aflarăm că v'a încins dorul după piesele de odinioară ale lui Plautus [2]), atunci şi noi ne apucarăm să vă aducem o comedie de demult a acestuia, pe care voi, cari sunteţi mai în vârstă, aţi văzut-o fireşte; numai cei cari sunt mai tineri n'au putut-o vedea [3]), o ştiu. Şi deaceea, ca s'o poată vedea şi ei, bucuroşi, ne-om da osteneala.

Când piesa fù pentru întâia oară jucată, a întrecut pe toate celelalte [4]). Pe acele vremuri trăià floarea poeţilor noştri, cari acum s'au dus acolo, unde o să ne càrăbànim cu toţii. Insă, deşi astăzi ei numai se află printre noi, ne sunt totuş de folos nouă urmaşilor. Cu rugă mare mă 'ndrept acum către voi toţi, să daţi o binevoitoare ascultare trupei noastre.

Indepartaţi din suflete îngrijorarea şi teama de datorii. Să nu se mai gândească cu groază nimeni la cămătarii, cari au obiceiul să ceară în gura mare banul împrumutat [5]). E zi de teatru şi teatrul se joacă şi pentru bancheri. E linişte. In jurul forului numai Alcedonii, prevestitoare de bine [6]): Bancherii sunt oameni cu socoteală, în timpul reprezentaţiei nu cer dela nimeni datoriile, dar, după reprezentaţie, numai dau înapoi la nimeni banii depuşi la ei!

---

1) *nequiores quam nummi noui.* Probabil vreo nouă emisiune de monetă.

2) Deacî par a reieşi două lucruri: 1) *Casina* a deschis seria reprezentarii ulterioare a comediilor lui Plautus şi 2) comediile fură dorite şi cerute de public·

3) Pasagiu interesant, din care putem deduce data prologului şi a reprezentării comediei: anul 145. a. Cr. (A se vedea: *Prologus la comediile lui Plautus*. Op. cit. în vol. I-iu).

4) Aprecierea aceasta ne face sa vedem, care erà gustul publicului.

5) *flagitatorem.* Despre aceştia v. *Danista* în *Mostellaria* (v. 532-680). La Romani, cămătarii *(feneratores)* şi bancherii *(argentarii)* au jucat un mare rol, deoarece toată lumea speculà, ori erà speculat.

6) *Alcedonia*, pasăre, care-şi făceà cuibul pe mare, în zilele liniştite şi calme. (V. şi *Poenulus*, v. 354; Verg. *Georg.* I. 399).

www.digibuc.ro

Cine are urechi de auzit, să şi-le îndrepte încoà spre noi: Vreau să vă spun numele comediei. Pe greceşte, Κληρούμενοι îi este numele; pe latineşte; *Sortientes* [1]). Diphilus a scris-o în greceşte, apoi pe urmă, pe latineşte, Plautus, cel cu nume de câine lătrător. [2])

Aici locueşte un unchiaş, om însurat. Are un băiat, care stă laolaltă cu părintele său în casele de acolo. Unchiaşul are un rob, care zace la pat de boală grea, chiar aşà, pe Hercle, la pat, ca să nu vă mint [3]). Şi robul ăsta, să tot fie acum şaseprezece ani deatunci, a zărit într'o dimineaţă, când abià că se crăpà de ziuă, lepădându-se o fetiţă. Dă fuga spre femeia, care o lepădà şi o roagă să i-o dea lui. I-se împlineşte ruga, o ia cu sine şi-o duce repede acasă, o dă stăpâne-sii, rugând-o să-o aibă în grije, s'o crească. Stăpână-sa se învoi şi o crescù cu nespusă grije, caşicum ar fi fost copil născut din trupul ei, fără nicio deosebire.

Când fata se făcù mare şi ajunse la vârsta, la care să placă barbaţilor, bătrânul deacì căzù la mare dragoste după ea şi fii-său la fel. Acum se pregătesc şi unul şi altul să-şi măsoare puterile şi tatăl şi fiul, ferindu-se unul de altul. Tatăl îşi pune vechilul s'o ceară în căsătorie, cu gândul, dacă o isbuti, să-şi pregătească pentru sine un loc de dragoste, aiurea, fără să-l ştie nevasta. Fiul şi el, la rându-i îşi îndeamnă scutaşul să-o ceară pe fata în căsătorie: El ştie că de va isbuti, va aveà o iubită, cu care să se îndrăgească neştiut de nimeni [4]). Soţia bătrânului simţi că din pricina dragostei bărbatul ei se străduе atâta şi deaceea şi ea se dă de partea fiului. Dar şi unchiaşul, la rândul lui, când prinse de veste că fii-său iubeşte aceeaş femeie şi ca atare ar fi o

---

1) *Sortientes*: „Cei cari trag la sorţ mireasa". Sau: „Mireasa trasă la sorţ". *Sortientes* este numele primitiv al comediei.

2) După gram. Festus, *Plautus*: câine de vânătoare, cu urechi mari, ploştite. Deci Plautus, cel cu urechi mari. Dupà alţii: *Plautus*: cel cu picioarele mari şi late.

3) La fel, în prologus *Captivi*, v. 3.

4) *intra praesepis*. Propriu zis: *praesepe*: locuinţă retrasă, discreta.

www.digibuc.ro

piedică în dragostea sa, îi făcù vânt să plece în ţări străine. Totuş, maică-sa, cunoscând cum stau lucrurile, îi dă şi-n lipsă tot sprijinul ei.

Fiul — v'o spun s'o ştiţi — nu se va înapoià astăzi, în oraş; deaceea n'o să-l vedeţi în piesă. N'a voit-o Plautus. A pus să i-se sfărîme un pod, care-i stà în cale-i.

Are să fie poate aci, în sală, printre voi unii, cari să-şi spună: „Pe Hercle, rogu-vă, ce comedie mai e şi asta? Nuntă între robi? Robi să se căsătorească, să ceară femei în căsătorie [1])? Iată un lucru nou, care nu s'a mai pomenit nicăeri aiurea"! Dar eu vă spun că aşàceva se întâmplă în Grecia, în Carthagina şi chiar şi aici, pe pàmântul nostru, în ţara mea Apulia [2]). Prin aste ţinuturi, căsătoria între robi întrece în măreţie chiar pe aceea a cetăţenilor cu stare.

Dacă n'o fi aşà, cui îi dă mâna, să pună rămăşag cu mine, pe o carafă de vin, îndulcit cu miere, cu învoiala însă ca judecător să ne fie un Carthaginez, un Grec, sau unul din Apulia, de voiţi să-mi faceţi cinstirea aceasta [3]) Ei, nu spuneţi nimic? Se vede că nu vă e sete.

Să ne reîntoarcem acum la fata aceea, care fusese lepădată, pe care cei doi robi şi-o doresc de soţie cu aşà mare îndârjire. Se va vedeà la urmă că fata este cinstită şi din părinţi slobozi, cetăţeană ateniană. Cât o să ţină jocul comediei, nu-i va fi aminte la prostii. La urmă însă, pe Hercle, după ce piesa va fi fost jucată, de i se va da bani, bucuros

---

1) Robii nu aveau dreptul de càsătorie, în timpul Republicei.

2) *et hic in nostra terra in (terra) Apulia.* (Lindsay).
et hic in nostra terra † in Apulia (Goetz şi Schoell).
Versul acesta cred că trebue restabilit astfel:
et hic in nostra terra mea in Apulia
Şi atunci: *nostra terra* — *Italia*; *mea Apulia* = in patria mea Apulia, ideie care ar veni să întregească înţelesul cuvintelor: *uel mea causa Apulus*, dela v. 77.

3) *uel mea causa Apulus.* Actorul, probabil directorul trupei, care pronunţà prologul, erà un cetăţean, din Apulia.

www.digibuc.ro

va merge, dupăcum bănuesc eu cu orşicine, fără a-se mai gândi la căsătorie, după regulile legii [1]).

Am sfârşit. Rămâneţi sanătoşi, deapururi veghetori într'ale voastre şi biruiţi, prin biruinţă adevărată, aşàcum aţi facut-o şi până acì [2]).

ACTVL I-iu.

Olympio. Chalinvs.

Ol. [3]) Nu-mi e dat să-mi văd în linişte, de ale treburi, să mă gândesc la ele, aşàcum vreau, fără să nu mă isbesc la tot pasul de tine? Ce mi-te tot ţii aşà scaiu de mine, piază rea?

Ch. Pentrucă mi-am pus în gând să mă ţin întruna după tine, caşì o umbră, oriunde te-i duce. Ce mai? Pe Polux, la spânzuratoare chiar de-a fi sa te duci şi acolo sunt hotarît să vin după tine. Aşàdar, să-ţi intre bine în cap, că n'ai să poţi ca pe furiş de mine şi cu gânduri ascunse să-mi smulgi pe Casina, să-ţi fie soţie, aşàcum ţi-ai pus în gând.

Ol. Ce te priveşte asta pe tine!

Ch. Ce spui, neruşinatule? La ce-ţi tot faci drum încoa, la oraş, ispràvnicel de nimic ce-mi eşti?

Ol. Aşà am eu poftă.

Ch. Dece nu ţi-ei fi văzând tu acolo, la ţară, de isprăvnicia ta? Mai bine ţi-ar stà să-ţi vezi de treburile, pe cari le ai şi să nu-ţi mai vâri nasul [4]) în cele dela oraş! Imi vii acì, să-mi furi logodnica. Du-te la ţară; du-te şi spânzură-te [5]) la tine, la ţară.

Ol. Chalinus, care mì-e datoria mi-o ştiu eu prea bine, căci doar lăsat-am acolo om în loc, să se îngrijească de tre-

---

1) *non manebit auspices.* Mireasa nu ieşià din casa părintească pânăce nu consulta voinţa zeilor, prin auspicii, azistată de martorii bărbatului. Deaici, în înţeles figurat: căsătorie legitimă.

2) Acest îndemn la biruinţă, pe care îl vom mai întâlni şi aiurea în prolog *(Cistellaria, Rudens),* e destul de semnificativ. Să nu uităm cu Plautus trăià vremea marilor răsboaie, cu Carthaginezii în special

3) Un diverbium, în *iambi senarii.* (v. 89-143).

4) *apstines.* — 5) *dierectus.*

www.digibuc.ro

buri, la fel caşi mine. Şi-odată împlinită dorinţa, pentru care am venit încoa, la oraş, s'o am de soţie pe aceea, după care te prăpădeşti tu aşà de mult, pe frumoasa şi gingaşa [1]) Casina, tovarăşa ta de robie şi dacă am s'o duc ca soţie cu mine, la moşie, la ce mi-aş mai face în urmă drum încoa la oraş!

Ch. Tu, s'o duci pe ea cu tine? Pe Hercle, decât să fie a ta, mai bine spânzurătoarea cu ochii!

Ol. E caşi a mea: Aşàdar te şi poţi pregăti să-ţi vâri gâtul în streang!

Ch. Unui născut în bălegar, să-i cadă în mână o aşà pleaşcă?

Ol. Ai s'o vezi cu ochii, c'aşà o să fie.

Ch. Vai de capul tău!

Ol. Şi ce-o să te mai frec ridichea de nunta mea, până ne-ei mai puteà, numai să am eu zile!

Ch. Ce-o să-mi faci!

Ol. Ce-o să-ţi fac? Mai întâi, ai să porţi torţa, să-i luminezi calea miresei, pentru ca la urmà să rămâi deapururea un ticălos şi o secătură. Sosit apoi la conac, o să ţi-se dea o amforă şi după aceea o să ţi-se arate: calea, puţul, o vadră şi opt butoae. De n'ai să le umpli aşàcum trebue, sá fie mereu pline, am să te umplu eu pe tine de bice. Şi aşà, tot càrând la apă, o să te încovoi deabinele, să fac din tine o opritoare de cal.

Şi după toate astea, acolo la ţară, dacă n'o să poţi mânca mâncare înăcrită, ori pământ, ca rîma, să tot ceri de-ale gurii cât ei pofti. Pe Polux, nu cred să fie mâncare mai afurisitá ca nemâncarea, cu care o să te cinstesc acolo, la ţară. La urmă, când oboseala şi foamea vor pune stăpânire pe tine, o să-ţi am eu de grijă, să-ţi fie şi noaptea odihna la fel caşi ziua.

Ch. Ce-o să-mi faci?

Ol. Am să te'nchid frumuşel în golul ferestrei, deunde să poţi asculta [2]), când am s'o îmbrăţişez şi ea o să-mi zică:

„Inimioara mea, Olympio dragă, viaţa mea, dulcele meu,

---

1) *Tenellam.* — 2) *auscultare.*

www.digibuc.ro

bucuria mea, mă lasă, iubitule, să-ţi acopăr cu sărutări ochişorii, plăcerea mea; mă lasă, iubite, să te pot iubi, o, tu, sărbătoare a zilelor mele, puişorul meu [1]) de vrabie, porumbelul meu, scumpul meu iepuraş“ !.

Şi, pecând mi-se vor spune vorbele astea, atunci tu, spânzuratule, caşi un şoarece, o să mi-te sbaţi în gaura păretelui.

Acum, ca să-ţi treacă pofta să-mi mai întorci vorba, mă duc în casă. Imi e silă de vorbele tale.

Ch. Dar şi eu mă ţin după tine. Pe Polux, de ai să poţi face cevà, în casă, să n'o ştiu şi eu.

ACTVL AL II-lea.

Clevstrata. Pardalisca.

Cl. [2]) Pecetluiţi cămara şi daţi încoa inelul.
Má duc puţin d' acasă, aci la-mea vecină.
Bărbatu, de mă cheamá, trimiteţi după mine.
Pa. Unchiaşul dase vorba sá se gătească masa!
Cl. St!
Sa taci şi să te duci! Nimic nu pregătesc
Şi nici la foc nu pun cevà astăzi să fiarbă!
Când el se răsboeşte
Cu mine şi cu fii-său,
Desfrânat şi 'ndrăgostit,
Nemernicul de el!
D' apoi şi eu de foame şi sete, cu vorbe de rău,
Sa-i fac netraiu în casă, să mă răsbun pe el;
Sa-l chinuesc cu vorba, să n'aibă ce mai spune,
Sa-i fie viaţa amară, cum singur şi-a dorit-o.
Suflet iadului robit,
Mişelul mişeilor,
Stricatul stricaţilor.

1) *meu' pullus.*

2) Cu actul al II-lea începe canticum în metri variaţi, pentrucă şi sentimentele sunt variate, v. 144-251, cu mici schimbări în *recitativ* la v. 229-231, 238-246, 251-308.

www.digibuc.ro

Şi-acum mă duc la-mea vecină să-mi plâng la ea amarul.
A scârţâit doar, uşa. Chiar ea îmi iese-acum afară!
Pe Polux, zău, târziu mă cam trezii şi eu!

Myrrhina. Clevstrata.

My. Veniţi, de mă 'nsoţiţi aicea, la vecină.
Niciuna dintre voi n'aude ce spun eu[1])?
Acolo am să fiu, de-a fi ca să mă cate
Bărbatu şi-oricine. De stau singură 'n casă
Imi strică somnu mâna. Au, spusu-v'am eu vouă
Să mi-se dea caerul[2])? *Cl.* Myrrhina, bună ziua.
My. Pe Castor, bună ziua! Dar ce-i astă tristeţe
Pe tine, rogu-te? *Cl.* Aşà le paşte soarta
Pe toate măritate făr' de noroc în ele.
Şi-n casă, şi-n afară, aceeaş soartă amară.
Veniam acum la tine. *My.* Şi eu la fel la tine.
Dar ce amărăciune te stăpâneşte-acum?
Durerea ce înduri, îmi cade greu şi mie!
Cl. Pe Castor, záu, te cred, cà nu este vecină,
Pe care s'o iubesc mai mult decât pe tine.
Şi nici să pot avea
Incredere mai mare
Aşà precum doresc.
My. Iţi sunt îndatorată. Dar vreau să ştiu şi eu,
Ce lucruri te frământá? *Cl.* Mai rău nici că se poate:
Mă văd batjocorită în însuş casa mea! *My.* Ce spui?
Mai zii-mi încă-odată, că n'am înţeles bine,
Ce gânduri te frământă, te rog frumos, pe Polux!
Cl. Bărbatu mă 'njoseşte în chipul cel mai rău
Şi nici nu mi-s în stare să-mi caut dreptul meu.
My. Mă minunează mult, că lucrurile astea

1) In original în *anapesti*, cu ritm de marş.

2) *colum ferri.* In vechile vremuri, îndeletnicirea de căpetenie a femeii erà: Să stea în casă şi să toarcá lâna *(Domum mansit, lanam torsit).* V. şi *Miles glor.* v. 687-690. — Ideia e exprimată în *cretici*, ritm de legànare.

www.digibuc.ro

Ar fi precum le spui, căci doar bărbaţii sunt
Acei cari nu pot sa-şi cate dreptul lor [1]).
Cl. De pilda, stărueşte pe-o fetişcaná a mea,
Crescută chiar de mine, cu cheltueala mea,
S'o dau fără voinţá, să-i fie de soţie
Vechilului său.
De fapt, el o iubeşte. *My.* Te rog s'o spui
C'acuma fará fricá aicea poţi s'o spui [2]).
Că suntem numai noi. *Cl.* Aşà e. *My.* Şi fata, unde-ţi e?
Care-i femeie cinstita nimic nu poate-agonisi
Fará s'o ştie barbatu. Are cevà pus deoparte
Bine nu-i va fi atunci, dacă se va dovedi
Ca-este furt dela bárbat, dar ascuns dela amant.
Al barbatului doar este, orice-ai spune cá-i al tău [3]).
Cl. Duşmana sa-mi fi fost şi nu mi-ai vorbi astfel.
My. Sá taci, [4])
Nebuno şi m' ascultă. Nu vreau [5])
Lui contra sá-i faci.
Il lasă, iubeascà-şi pe cine-o vrea, în casă tu lipsă să n'ai.
Cl. Eşti doar cu mintea 'ntreagă? Nu vezi că cele spuse
Se 'ntorc-acum şi-încontra-ta? *My.* Femeie nemintoasă,
Să te fereşti deapururi de vorba asta-a lui.
Cl. De care? *My.* Sa ieşi, muiere-afar' pe uşe [6]).
Cl. St, ia taci! *My.* Ce este? *Cl.* Vezi-l. *My.* Cine-i?

---

1) Faţă de soţiile cu zestre. Pilduirea am avut-o cu Demaenetus, în *Asinaria.* (v. 897-898).

2) *dice.... dicere.*

3) Această sfàtuire juridică este dată în ritm de dans în *cretici* (— ⏑ —).

— ⏑ — | — ⏑ — | — ⏑ — | — ⏑ — |
Nam pecu- | li probam | nil habere | addecet |

Aluzie la legea Muciană, din 659, cunoscută sub numele de *Praesumptio Muciana.* Spre a înlătura bánuiala şi adulteriul, orice bun dobândit de femeie în timpul căsătoriei erà socotit ca al bărbatului.

4) In original acest răspuns se dă în *coriambi* (— ⏑ ⏑ —).

5) Se schimbă metru, în *anapesti.* (v. 204-212).

6) *i foras, mulier.*

www.digibuc.ro

Pe cine vezi? *Cl.* Bărbatul, iată-mi vine-acasă! [1])
Te du, îngrabă-acas', iubito. *My.* Mă duc să-ţi fac pe voie.
Cl. Când vom mai avea vreme, de stat împreună,
Voiu mai vorbi cu tine. Şi-acum rămâi cu bine.
My. Şi tu să mergi cu bine.

Lysidamvs. Clevstrata.

Ly. (fără a vedea pe Cleustrata) [2]). Mai presus de orice lucru, de orice desfătare strălucită cred eu că poate fi pusă dragostea şi nici că se poate să-şi închipue cinevà cevà mai cu gust, mai cu farmec. Mare minune, dece bucătarii ăştia, cari se folosesc de atâtea şi atâtea condimente, nu bobesc şi ei unul, care sà le pună vârf la toate celelalte. De pildă: Dragostea, acolo unde ea şi-a pus condimentul, are să placă la toată lumea. Nici sărat şi nici cu gust nu poate fi mâncarea, în care nu se amestecă dragostea. Fierea, câtu-i ea de amară [3]), o va face miere; pe om, din trist, îl face plăcut şi vesel.

Ideile astea le am şi eu din experienţă, de acasă, iar nu din auzite, din spusa altora. Că, de, decând am prins să îndrăgesc pe Casina, sunt mai elegant, întrec în eleganţă pe Eleganţa însăş: Cutreer toţi parfumeurii şi oriunde dau peste vreo pomadă mirositoare, mă împomădez, ca sa-i fiu ei pe plac şi-i sunt, aşà mi-se pare. Dar mă chinueşte nevasta cu viaţa ei. Iat-o, îmi stă tristă. Şi cobei ăştia trebue să-i vorbesc cu blândeţe.

---

1) Se schimbă iar metrul. Se exprimă teamă, nelinişte. Cleustrata, zărindu-şi soţul, se teme şi curmă convorbirea.

2) Scenă interesantă pentru schimbarea metrilor. Lysidamus îşi face apariţia cântând (primele două versuri în trochaici, apoi în anapesti). Când dă cu ochii de soţie, la v. 229 *canticum* se schimbă în *recitativ* (v. 229-231). Cu v. 232 se reia *canticum* (232-237 în cretici tetram.), spre a se schimba iarăş în *recitativ*, la v. 238-246 *(trochaici septenarii)*; apoi iarăş *canticum* (247-250), care la v. 251 se schimbă în *recitativ*, care ţine pânăla v. 308.

3) *fel quod amarumst.*

www.digibuc.ro

Dragă nevestică, ce-mi faci, dragosteo [1])?
Cl. Pleacă deaci şi astâmpără-ţi mâna [2])!
Ly. Ei, Junona mea, nu stă frumos să fii aşà sàlbatecă cu Juppiter al tău. Incotro mi-o pornişi acum?
Cl. Dá-mi pace!
Ly. Stai!
Cl. Nu stau.
Ly. Dapoi şi eu, pe Polux, o să mă ţin scaiu după tine!
Cl. Rogu-te, au eşti sànàtos la minte [3])?
Ly. Sànătos. Vai, cât te iubesc!
Cl. Nu-mi trebue. Ţine-ţi iubirea.
Ly. Şi totuş n'ai sa mă poţi opri.
Cl. O sà mă omori cu zile!
Ly. (aparte) Ce bine-ar fi!
Cl. (care l-a auzit). Cred că rău nu ţi-ar părea.
Ly. Uita-te încoa spre mine, desfătareo!
Cl. Firește, cum îmi eşti şi tu mie.
Dar, scumpule, deunde-mi vine mirosul ăsta de pomezi?
Ly. (aparte) Aoleo, m'am fript! Mă dădui de gol, sărac de mine!
Imi vine să-mi vâr capu'n manta!
Negustorule [4]) să te prăpădească Mercurius, că mă dă-ruişi cu mirosurile astea!
Cl. Ei, om de nimic, muscă bătrână, abià mă mai pot stăpâni să nu-ţi spun ce ţi-se cuvine! La vârsta asta a ta, afemeiatule, îmi mai umbli pe străzi, aşà împomădat de sus şi până jos!
Ly. Pe Polux, am fost cu un prieten, să-şi aleagă nişte pomezi.
Cl. Cât de repede îmi găsişi minciuna! Ai pierdut orice ruşine?

---

1) La v. 229-231 canticum se schimbă în *recitativ*, pentru că Lys. îşi zărise soţia şi trebuia să-i vorbească.
2) *apstine manum.* — 3) canticum, (232-237).
4) Versurile 238-246 sunt în *trochaici septenarii.* Aci *canticum* se schimbă în recitativ.

www.digibuc.ro

Ly. Pe toate, ca să-ţi fac ţie pe voie!

Cl. In ce cocină mi te-ai balăcit?

Ly. Eu, în cocină?

Cl. Ştiu eu mai multe, decum mă socoţi tu.

Ly. Adică ce? Ce-mi ştii tu?

Cl. Cá din toţi cei de vârsta ta, nu este unchiaş mai nemernic ca tine. Deunde-mi vii, om de nimic? Unde mi-ai fost? Unde mi-ai hoinărit? Unde-ai baut? Pe castor, eşti beat. Uite, cum ţi s'a boţit haina!

Ly. Să ne nefericească zeii şi pe mine şi pe tine, dacă [1]) am pus eu astăzi în gură macar o picătură de vin!

Cl. Dealtfel, fă ce pofteşti, bea, mánâncă, toacă-ţi averea [2]).

Ly. Ei, asta-i chiar prea mult, nevastá; ia mai pune-ţi straje gurii; ma asurzişi.

Mai fă [3]) şi pentru mâine economie de vorbă, sá ai când mi-ei căuta iar cearta. Dar, ia asculta? Te-ai mai potolit la fire, sá-mi fii aşàcum te vrea bărbatu; să nu i-te mai împotriveşti lui?

Cl. Despre ce e vorba?

Ly. Ma mai întrebi? Despre roaba noastră Casina: S'o dăm de soţie vechilului nostru, rob de treabă, şi la care n'are sa ducă lipsa de lemne, apă caldà, mâncare, veşminte [4]); şi unde-şi va puteà creşte copiii, ce-i va naşte. Mai bine acestuia, decât scutaşului acela, un rob de nimic şi fără multă cinste, care pâna acum nu s'a 'nvrednicit să-şi strângă şi el un ban, sá-l aibà pus deoparte [5]).

Cl. Pe Castor, mă mir că la vârsta ta încă nu-ţi cunoşti, care ţi-e daıoria!

Ly. Ce mai este?

Cl. Pentrucă, daca te-ai purta cu dreptate şi bună cuviinţá, m'ai lasà să ma îngrijesc eu de roabele mele: aceasta fiind grija mea, doar.

---

1) canticum 247-250. — 2) *disperde rem.*

3) recitativ, 251-308 *(troch. septenarii).*

4) *ligno, aqua calida, vestimentis.*

5) *peculi. Peculium* erau economiile, pe cari le puteau face robii, în vederea rescumpărării libertăţii.

www.digibuc.ro

Ly. Cum, nenorocito, ai poftă s'o dai de soţie unuia, care duce armele altora?

Cl. Pentrucă trebue să facem pe voia singurului nostru copil.

Ly. Că ne e singurul nostru copil, aşà e; întrucât însá îmi este el singurul meu copil mai mult decum îi sunt eu lui singurul sau părinte? E mai firesc lucru sà se plece mai bine el voinţii mele, decât eu lui.

Cl. Pe Castor, omule, nu e lucru curat, cu ce-mi umbli tu! 265

Ly. (aparte). A cam mirosit, pare-mi-se. (tare). Eu?

Cl. Tu! Ce-mi tot îndrugi la verzi şi uscate? Dece îmi ţii aşà morţiş la lucrul ăsta?

Ly. Pentru a fi dată mai bine unui rob de omenie, decât unui nemernic.

Cl. Dar dacă mă rog eu de vechil şi izbutesc ca, de hatîrul meu, s'o lase în seama lui.

Ly. Dar dacă şi eu dobândesc dela scutaş s'o lase ce- 270 luilalt, dupăcum şi cred c'am să izbutesc?

Cl. Ne-am înţeles. Vrei să chem încoa afară, ca din partea ta, pe Chalinus? Tu o să-l rogi pe el, iar eu pe vechil.

Ly. Fireşte că vreau.

Cl. Va fi acì îndată. O să vedem acum, care din noi va fi cel mai cu trecere (iese).

Ly. Hercle şi toţi zeii s'o trăsnească, c'acum îmi dă mâna 275 s'o zic! Eu má topesc de dragoste, ca un nenorocit, pecând ea mi-se împotriveşte, caşicum ar face-o cu gând ascuns. Cele puse la cale de mine pare-mi-se că au şi început a mirosì soţiei: Deaceea mi-se dă ea aşà pe faţá de partea scutaşului.

Chalinvs. Lysidamvs.

Ly. De l-ar pierde toţi zeii şi zeiţele!

Ch. (aparte) Pe tine. (tare). Soţia ta îmi spuse că mă chemi.

Ly. Da, eu am spus să te cheme.

Ch. Spune, ce vrei! 280

Ly. Mai întâi, vreau să vorbeşti cu mine cu o mutră mai veselă. Asta-i prostie curată să mi-te aràţi duşmános cu a-

www.digibuc.ro

cela, care are mai multă putere. Eu unul întotdeauna te-am socotit ca pe un om de omenie şi de ispravă.

Ch. Inţeleg. Dece, dacă mă socoţi astfel, nu mă şi slobozi din robie?

Ly. Asta o vreau şi eu. Dar dacă nici tu nu m'ajuţi cu fapta, ca ce m'aş grăbi şi eu?

Ch. Ce vrei? Asta vreau s'o ştiu şi eu.

Ly. Ascultă, să-ţi spun: Am făgăduit vechilului nostru să-i dau de soţie pe Casina.

Ch. La fel, soţia şi fii-tău mi-au făgăduit-o mie.

Ly. Ştiu. Insă tu ce vrei mai bine acum: Fară ea, dar om slobod, sau căsătorit cu ea, şi să rămâi toată viaţa rob, tu şi copiii tai? Alegerea stă în mâna ta: Pe care din două vrei să-o alegi?

Ch. Slobod, dacă aş fi, am să trăesc pe socoteala mea; pecând aşă, cum sunt, trăesc pe a ta. Cât despre Casina sunt hotărît să nu mă dau în laturi faţă de nimeni [1]), oricine ar fi acela.

Ly. Mergi înăuntru şi chiamă îngrabă încoa, afară, pe soţie, aci înaintea casei. Şi mai adă şi urna, cu apă şi sorţii [2]).

Ch. De minune.

Ly. Pe Polux, la urma urmei tot o să înlătur eu piedica asta, care-mi stă în cale. Pentrucă, dacă am sa văd că nu-i chip de izbândă, atunci o s'alerg la sorţi. Prin ei am să mă răsbun şi pe tine şi pe sfătuitorii tai.

Ch. Şi totuş pe mine o să m'ajute soarta [3]).

Ly. Chiar aşă, pe Polux, ca să-ţi sfârşeşti viaţa în chinuri grozave.

Ch. Casina se va mărita cu mine, oricum şi oricât te-ai pune tu deacurmezişul.

Ly. Piei deaci din ochii mei!

Ch. Oricât ţi-aş fi eu de nesuferit, totuş am să trăesc! (iese).

Ly. Sunt eu om făr' de noroc? Imi merg mie toate dea-

---

1) *de Casina certum est concedere nemini.*

2) *sortem.* — 3) *sors.*

www.digibuc.ro

îndoaselea? Chiar mă şi tem ca nu cumvà soţia să fi izbutit să înduplece pe Olympio, sa nu mai ia în căsătorie pe Casina. Dacă ar fi aşà, iată-mă atunci un bătrân de nimic. Dacă n'a izbutit, îmi mai rămâne în sorţi o slabă nădejde. Şi dacă şi sorţul mă va părăsi, am să-mi aştern sabia drept căpătâiu şi să m'arunc peste ea. Dar iată Olympio, care vine tocmai la timp.

Olympio. Lysidamvs.

Ol. (către Clevstrata, ieşind din casă) [1]). Pe Polux, stăpână, în cuptor înroşit [2]) de a fi să mă arunci, să mă dospeşti acolo ca pe o pâine dospită şi nici în chipul ăsta n'o să poţi dobândi dela mine ce-mi ceri.

Ly. Sunt scăpat! După vorbele ce aud, mare e nàdejdea!

Ol. Ce tot mă înspăimânţi, stăpână, cu libertatea asta a ta? Ce, dacá tu şi chiar şi fiul táu, nu vreţi, atunci tără voia voastră şi cu toată părerea de rău a amândorora, m'aş putea vedeà liber cu puţine parale.

Ly. Ce este? Cu cine te sfădeşti, Olympio?

Ol. Cu aceea, cu care şi tu te sfădeşti într'una.

Ly. Cu nevastă-mea?

Ol. Nevastă, zici? Tu eşti caşi vânătorii: zi şi noapte îţi duci viaţa alături de o căţea.

Ly. Dupäce umblă ea? Ce-ţi spune?

Ol. Mă roagă, cu rugá fierbinte, să nu iau pe Casina de soţie.

Ly. Şi tu?

Ol. Am spus că nu m'aş dà înlături nici de dragul lui Juppiter, chiar de-a fi să se roage şi el, de mine.

Ly. Zeii să mi-te ţină sănătos!

Ol. Acuma fierbe toată [3]), aşà-i de înfuriată pe mine.

Ly. Pe Polux, de n'aş vrea s'o văd ruptă pe din douà [4])!

Ol. Pe Polux, cred c'aşà o să fie, numai dacă şi tu o

---

1) Un diverbium *(iambi senarii)*, v. 309-352.

2) *in furnum calidum.* Erà una din pedepsele sclavilor. Vezi şi *Epidicus.* v. 119.

3) *nunc in fermento totast.* — 4) *mediam dirruptam.*

www.digibuc.ro

să-mi fi om cu socoteală: Căci, pe Polux, dragostea asta a ta nesocotită mi-a ajuns de nesuferit. Soţia ta mă duşmăneşte, ăl de fii-tău la fel; numai puţin duşmani îmi sunt şi toţi ai casei.

Ly. Şi asta ce te priveşte? Unul singur să te ocrotească aci: Juppiter şi n'ai a-te sinchisi de zeişorii mai mici.

Ol. Acestea toate sunt vorbe de clacă, caşicum n'ai şti că într'o bună dimineaţă Juppiter ăsta omenesc poate dă ortul popii! Şi atunci, dacă tu, Juppiter, ai închis ochii şi când puterea ta a trecut în mâna zeilor mai mărunţei, cine o să-mi mai apere atunci spatele, capul, sau picioarele?

Ly. Viitorul îţi va fi asigurat mai frumos decât crezi tu, daca isbutim să mă 'ndrăgesc cu Casina [1]).

Ol. Pe Hercle, nu cred c'o să se poată: aşà de îndârjit stărue nevastă-ta, să nu-mi fie dată mie Casina.

Ly. De-i aşà, iată ce am să fac: Am s'arunc sorţii în urna şi am sà trag la sorţ, pentru tine şi pentru Chalinus. Vad eu ce fel e pornità afacerea: E neapàratá nevoie să lupt cu arma în mână.

Ol. Dar dacă sorţii vor ieşi altfel, decum vrei tu?

Ly. Să fie într'un ceas bun. Mă încred în zei; se cade să nadajduim în ei.

Ol. Vorba asta a ta nu preţueşte nici cât o destrămătură de aţă învechitá [2]). De pildă, toţi muritorii îşi pun nadejdea în zei şi totuş nu odată i-am văzut înşelaţi pe mulţi, cari s'au încrezut în zei.

Ly. St! Ia taci!

Ol. Ce este?

Ly. Iată-l pe Chalinus, care iese afară cu urna şi zarul. Acum va să dăm lupta piept la piept cu duşmanul [3]).

Clevstrata. Chalinvs. Lysidamvs. Olympio.

Cl. [4]) Fă-mă să înţeleg, Chalinus, ce vrea cu mine bărbatul meu.

---

1) *ut ego cum Casina cubem.*
2) *tittibilicio.* — 3) *conlatis signis* cu drapelele faţă în faţa.
4) Recitativ. *(troch. septenarii)*, v. 253-423.

www.digibuc.ro

Ch. Pe Polux, după el, ar vrea să te vadă moartă, arzând pe rug, dincolo de poarta oraşului.

Cl. Pe Castor, cred şi eu că-ar vrea.

Ch. Dar eu, pe Polux, nu cred numai, când ştiu bine c'aşà este.

Ly. (aparte). E mai afurisit, decum mi-l credeam eu: Am în casă un adevărat profet. (către Ol.). Ce-ar fi, dacă am desfăşura mai cu nădejde drapelul şi am porni-o înainte-le [1])? Urmează-mă. (către ceilalţi). Voi, ce gând aveţi?

Ch. Iată aduse toate cele poruncite: Soţie, sorţi, urnă şi pe mine însumi.

Ol. E destul să fii tu, ca să-mi fie mai mult decât vreau.

Ch. Pe Polux, aşà ţi-se pare ţie; pentrucă îţi sunt caşi un bold ascuţit, îţi neliniştesc inimioara [2]) şi de fricà îţi curg sudorile [3]), ca un bătut la spete ce eşti!

Ly. Taci [4]), Chalinus.

Ch. Astâmpără-ţi javra!

Ol. Ba mai degrabă pe dumnealui, care-mi face pe deşteptu.

Ly. Pune aci urna; sorţii dă-i încoa la mine. Fiţi cu luare aminte. Am crezut c'am să pot dobândi dela tine, nevastă dragă, să-mi fie dată mie Casina de soţie; credinţă, pe care o mai am încă şi acum.

Ch. Să-ţi fie dată de soţie ţie!

Ly. Da, mie — vai, nu asta am vrut să spun! Când am spus „mie", am vrut să spun „ăstuia", şi la adică chiar şi mie, aşàcum o şi doresc — pe Hercle chiar că vorbesc a napoda!

Cl. Chiar aşà, pe Polux, la fel cum te şi porţi.

Ly. Astuia — ba, pe Hercle, mai de grabă mie — Vai, în sfârşit, cu chiu, cu vai, iată-mă pe calea cea bună!

Cl. Pe Polux, te greşeşti cam des!

Ly. Aşà devine cazu, când doreşti cevà cu prea multă în-

---

1) *Si propius attollamus signa.* Una din numeroasele metafore, luate din lumea militară, cari sunt foarte numeroase în Plautus, pentrucă el trăià vremea marilor răsboaie.

2) *corculum.* — 3) *adsudescis.* — 4) *tace.*

www.digibuc.ro

focare. Insă, noi amândoi, eu şi ăsta, te rugăm că e dreptul tău.

Cl. Ce ?

Ly. Uite, să-ţi spun, îndulcita mea : Cu Casina asta, fă-i pe placul vechilului ăstuia al nostru.

Cl. Numai că, pe Polux, eu una nici gândesc şi nici că mi-e aminte de aşàceva.

Ly. De-i aşà, atunci să hotărască sorţii, pe care din doi.

Cl. Zic eu, nu !

Ly. După lege, socot că este lucrul cel mai bun şi mai drept. La urma urmei, dacă o să se întâmple ceeace dorim, ne-om bucurà, dacă va fi altfel, om suferi cu inima deschisă. (către Olympio). Iată-ţi zarul. Vezi ce stă scris.

Ol. Unu.

Ch. Nu e dreptate să dai mai întâi ăstuia zarul.

Ly (către Chalinus). Iată-l şi pe al tău.

Ch. Da-l încoa. Stăi : Imi veni acuma în minte cevà : Vezi, ca nucumvà, în apa, să mai fie şi un alt zar.

Ly. Ticàlosule, mă iei drept tine. ?

Cl. Nu este niciunu : Fii acum cu inima liniştită.

Ch. Ca norocul şi fericirea sa fie de partea mea —

Ol. Nenorocirea cea mare, mai degrabă cred, pe Polux, c'o să te pască ; îţi ştiu eu sfinţenia ta : Dar, ia stai : Zarul ăsta al tau e de plop [1]), sau de brad ?

Ch. Ce-are a face ?

Ol. Pentrucă mi-e teamă să nu plutească pe deasupra apei.

Ly. Bine ! Vezi-l. Aruncaţi acum amândoi sorţii aici. Gata ! Nevastă, apa.

Ol. Nu te poţi încrede în nevasta-ta.

Ly. Fii pe pace.

Ol. Pe Hercle, cred că va fermecà zarurile, dacă le va atinge.

Ly. Taci.

Ol. Iacă tac. Facă zeii —

---

1) *populna*. In urna plină cu apă se aruncà zarul, care trebuià sa cadă la fund. Deaceea el se făcea dintr'un lemn mai greu.

www.digibuc.ro

Ch. Ca astăzi să te văd cu căţeaua în spinare şi furca de gât [1]).

Ol. să-mi fie sorţii de parte-mi —

Ch. Şi, pe Hercle, să te văd spânzurat de picioare.

Ol. Şi ţie să ţi-se scoată ochii din cap prin nas.

Ch. Te temi? Funia e gata şi te-aşteaptă.

Ol. Te-ai dus pe gârlă!

Ly. Ci ca liniştiţi-vă odată.

Ol. Tac.

Ly. Acuma, tu, Clevstrata, ca să nu avem vorbă, în urmă că nu s'a lucrat cinstit, să n'ai dece mă bănui, iată voia-i la tine: scoate tu zarul.

Ol. Mă nefericeşti.

Ch. Ea o să câştige.

Cl. (către Lysidamus). Bine te gândişi.

Ch. Rog zeii — ca zarul tău să fi fugit din urnă.

Ol. Tu o spui? Au, dacă tu îmi eşti din cei fugiţi, vrei ca toata lumea să facă la fel ca tine? O, de-ar face zeii ca zarul ăsta al tău să se topească în apă, cum se spune că s'a întâmplat cândvà cu urmaşii lui Hercules [2]).

Ch. Cum o să te topeşti şi tu, când te-o înfierbânta cureaua şi asta cât de curând.

Ly. Aide, sfârşeşte-o, Olympio.

Ol. Numai să-mi dea pace înfieratul ăsta!

Ly. Norocul şi fericirea să fie de partea mea.

Ol. Aşà şi de a mea.

Ch. Nu.

Ol. Ba, da, pe Hercle.

---

1) *canem et furcam feras. Canis* — câine, dar şi un fel de butuc, ce se puneà în spinarea sclavilor. (în *Curculio*: *catellum*, v. 690). — V. studiul asupra lui Plautus, pag. 230. (Ed. Cassa Şc. 1925).

2) Urmaşii lui Hercules, copiii lui Aristodemus, urmau să tragă la sorţ cele trei oraşe greceşti: Messina, Sparta şi Argos. Primul zar trebuia să dea Messina. Atunci Cresponte, care voia să aibă acest oraş, aleargă la un şiretlic. Roagă pe Temenos, ca să facă zarul copiilor din pământ uscat la soare, iar pe al său din lemn tare. Puse în apă, zarurile de pământ se topiră şi astfel Cresponte câştigă Messina.

www.dragutc.ro

Ch. Ba, de partea mea, pe Hercle.

Cl. (arătând spre Ch.) El o să câştige, (către Olym.) tu o să-ţi duci viaţa cu un nenorocit.

Ly. Sfărâmă-i fălcile nesuferitului ăla. Aide, ce-mi stai. Vezi, alungă-i mâna.

Ol. Cu palma, sau cu pumnu să-l altoesc ?

Ly. Fă cum vrei.

Ol. (isbindu-l). Ei, iată-ţi.

Cl. Ce-i lovitura [1]) asta pe tine ?

Ol. Pentrucă mi-a poruncit Juppiter al meu.

Cl. (către Chal.) Isbeşte-l acum şi tu peste fălci, cum ţi-a făcut şi el.

Ol. M'a luat aghiuţă ! Juppiter, pumnii ástuia mă deteră gata !

Ly. Ce-i isbitura asta pe tine ?

Ch. Pentrucă mi-a poruncit Junona a mea.

Ly. (către Olymp.). N'avem încotro, dacă ea şi-a luat aerul de stăpână aici. când eu încă sunt în viaţă.

Cl. Vorbeşte unu, se cade să i-se dea şi celuilalt rândul la vorbă.

Ol. Dece-mi alungă norocul ?

Ly. Chalinus, te sfătuesc să-ţi păzeşti pielea.

Ch. Cred şi eu, dupăce făcile mi-au fost luate cu asalt.

Ly. Aide, dragă nevastă, acum la zar : Voi, fiţi liniştiţi. De teamă, nici că mai ştiu, unde mă aflu. M'am dus ! Inima mi-e bolnavă : stă gata să sară din locul ei [2]). Pieptul mi-e sbuciumat de sbucium.

Cl. Am apucat zarul în mână.

Ly. Scoate-l afară

Ch. Să-mi fi sunat ceasul cel depe urmă ?

Ol. Arată-l. E chiar zarul meu !

Ch. Ba, mai de grabă, e spânzurătoarea ta !

Cl. Ai fost învins, Chalinus.

Ly. Mă bucur, Olympio, că zeii ne-au ajutat.

---

1) *tactio.* — 2) *iam dudum salit.*

www.digibuc.ro

Ol. Au făcut-o, mulţumitá credinţei mele şi a strămoşilor mei!

Ly. Mergi înăuntru, nevastă şi îngrijeşte de nuntă.

Cl. Voiu face, aşàcum ţi-e porunca.

Ly. Tu ştii cá deaici şi pânăla casa, dela ţară, unde el o să-o ducă, e o buná cale de drum?

Cl. Ştiu.

Ly. Mergi înăuntru. Ori cât de acru ţi-ar stà la inimă afacerea asta, totuş îngrijeşte să fie totul gata.

Cl. Aşà va fi (iese).

Ly. Să mergem şi noi înăuntru, să-i îndemnăm să se grăbească.

Ol. Nucumvà te zábovesc eu?

Ly. Pentrucá, de faţa cu ästa, nu-i chip să mai lungim vorba. (ies).

Chalinvs.

Să [1]) mă spânzur cu frânghia ce a fi ca să mi-o cumpár,
Bani aş cheltui degeaba şi duşmanii tot m'ar rîde.
Şi la urma ce nevoie, că şi-aşà sunt mort de-a bine.
Soarta m'a învins: Casina cu vechilul se maritä.
Că m'a biruit vechilul, asta mult nu ma framânta.
Cât ma doare staruinţa moşului să o marite,
Cu cellalt şi eu, sarmanul, să rămân cel tras pe sfoară.
Tremurà în graba-i moşu, se sbateà, nenorocitul
Şi saltà de bucurie [2]) că vechilul biruise!
Stäi! Incoa să sar deoparte, uşa văd că se deschide,
Mă ajutá; mă susţine, ca prietenă ce-mi este.
O să pot deaici raspunde la vicleni cu viclenie!

Olympio. Lysidamvs. Chalinvs.

Ol. Lasă să vină el numai la ţará, c'am să ţi-l trimit îndărăt la oraş cu fuca de gât şi încovoiat de şale, ca un cărbunar [3]).

---

1) Deaci, v. 424—514 avem un Diverbium *(iambi senarii)*.

2) *ut sussultabat.*

3) *carbonarium.* Probabil că-şi duceau cărbunii legaţi de amândouă părţile, de un lemn încovoiat, cum sunt cobiliţele Oltenilor noştrii pe

www.digibuc.ro

Ly. Aşà i-se şi cade.

Ol. Las' pe mine, c'am eu grije să-l dichisesc.

Ly. Dacă Chalinus erà acasă, voiam să-l trimit după târgueli, cu tine, pentru ca pelângă întristare să mai adáugăm duşmanului nostru şi äst necaz.

Ch. (aparte) Să mă dau îndărăt spre perete, cum face racul. Neştiut trebue sá le prind vorbirea, pentrucă unul mă chinueşte, celălalt mă frământa de gelosie. Dar mirele, cu haina lui înàlbitá, bătutul la spete, maldarul de nuele, ce mândru îmi păşeşte încoa! O să-mi amân moartea, hotărît lucru, până îl trimit pe el mai întâi pe lumea cealaltă.

Ol. Cu câtă supunere arătatu-m'am eu către tine! Ceeace doreai aşà de mult, am facut să ţi-se împlinească. Vei avea astăzi ce sà iubeşti, fără să te ştie nevasta.

Ly. Taci! Aşà să-mi ajute zeii, de-mi mai pot stăpâni buzele, să nu te sărut pentru treaba asta, dragostea mea!

Ch. (aparte) Ce, sà-l sàrute? Ce fel de treabă? Ce, dragoste a lui? Pe Hercle, pare-mi-se că ästa umblă să-i spargă vechilului bàşica [1]).

Ol. Şi, mă iubeşti tu acum?

Ly. Ba, pe Polux, mai mult ca pe mine însumi. Mă laşi să te îmbraţişez?

Ch. (aparte) Ce, „să-l îmbrăţişeze"?

Ol. Te las.

Ly. Cum te ating, mi-se pare că ling miere curată [2])!

Ol. Inlături, îndragostitule, fugi dela spatele meu!

Ch. (aparte) Aia e, aia, ce face el acum cu vechilul: Acelaş lucru şi cu mine, mai acum câtevà zile, ieşindu-i în cale, încercase să mă facă şi pe mine intendent, sub poartă.

Ol. Fostu-ţi-am eu astàzi pe placu-ţi; datu-ţi-am pláceri?

Ly. La fel şi eu, câte zile oiu mai avea, am sá-ţi am de grije mai mult ca mie însumi.

Ch. (aparte). Pe Hercle, o să-şi împreune astăzi picioarele,

---

străzile Bucureştilor. Inţelesul e acesta: Sclavii, din pricina greutăţii butucului dela gât, mergeau încovoiaţi. — 1) *Vesicam.* — 2) *mel lingere.*

www.digibuc.ro

pare-mi-se: Fără îndoială, bătrânul ăsta umblă după bărbaţi [1]).

Ly. Cum am s'o mai sarut eu astăzi pe Casina, ce lucruri dulci am să-ıni pregatesc, fără ştirea nevestei!

Ch. Ei! Pe Polux, abiă acum în sfârşit pricepui şi eu toată comedia: El e care se prapadeşte după Casina. Ii am pe amândoi la mână.

Ly. Pe Hercle, ard de dorinţa de a o îmbrăţişa, de a o săruta.

Ol. Ai rabdare să se facă mai întâi nunta. Ce-i graba asta, nenorocitule!

Ly. Iubesc.

Ol. Cred însă că nu se va putea chiar astăzi.

Ly. Ba, da, dacă şi ţie ţi-e aminte să fii slobozit mâine, din robie.

Ch. (aparte) Acum e acum. Să-mi lungesc mai [2]) bine urechile: E timpul ca dintr'o singură lovitura să-i pot prinde frumuşel pe cei doi mistreţi.

Ly. La acest prieten şi vecin al meu, am pregătit un locşor: I-am destainuit toată dragostea şi el mi-a fagăduit să-mi facă rost de aşàceva.

Ol. Dar nevasta sa? Unde-o să fie ea?

Ly. Am gasit eu leacul: Nevastă-mea o va chemà aci, la ea, la nuntă, să stea la noi, sa o ajute, să mâe cu ea. Am sfatuit-o eu şi nevastà-mea mi-a spus că-aşà va face. Femeia se va culcà la noi, iar pe barbatul sau îl voiu face să plece de-acasa. Tu ai sa-ţi duci nevasta la ţara, adică aici, cât timp va ţine şi nunta mea cu Casina. A doua zi, înainte de-a se lumina de ziua, o să ţi-o duci apoi deaici la ţară. E destul de bine ticluit?

Ol. Minunat!

Ch. (aparte). Aide, puneţi-vă voi numai la lucru: Pe Hercle, cu toată şiretenia voastra n'o să vă fie de-a bună.

Ly. Ştii ce-ai să faci acuma?

Ol. Spune.

Li. Ţine punga cu bani. Mergi şi târgueşte; grăbeşte-te!

---

1) *Barbatos. Barbatus* — om care poartă barbă. — 2) *magi' sunt.*

www.digibuc.ro

Vreau, ştii, lucruri bune: mezeluri delicate, cât se poate de delicate.

Ol. Bine.

Ly. Cumpără: sepioare, scoici, calmari [1]), pâinişoare de orz—

Ch. (aparte). Ba mai bine de grâu, de eşti om deştept!

Ly. Parloagà [2]).

Ch. (aparte). Dece, rogu-te, nu mai bine sandale de lemn [3]) cu cari să-ţi batä [4]) obrajii, batrân nemernic!

Ol. Vrei poate şi peşte din cel cu limba ascuţită [5])?

Ly. La ce nevoie, când am nevastă acasa. Ea ne e peştele cu limba ascuţitá, ca una càreia nu-i tace niciodatä guriţa.

Ol. Am să vàd eu la faţa locului ce aş putea sá cumpár din mulţimea de peşte.

Ly. Bine zici. Du-te. Economie de bani să nu-mi faci; să târgueşti din belşug. Eu însă musai: trebue să dau cu ochii de acest vecin al meu, sa aiba grije de celece i-am dat în seama.

Ol. Mă pot duce?

Ly. Chiar vreau — (ies amândoi).

Ch. Cu de trei ori [6]) sfânta libertate de-a fi să fiu räsplàtit şi tot nu m'aş îndura sa nu le pregătesc dumnealor una astazi sa se ducá pomina, sa nu-i destainuesc stapânei toatä afacerea pe de-arost. Ii am la mânä pe aceşti duşmani ai mei, aşà vinovaţi cum sunt. Şi-acum, dacă stăpâna o înţelege, care îi e datoria, izbânda va fi toatá a noastră. I-aş prinde frumuşel pe amândoi. Ziua de azi e spre norocul nostru. Din biruiţi ce eram, biruim noi acum [7]).

Mă duc înauntru, ca bucatele, pe cari le pregăteşte celălalt bucátar, sá le pregătesc eu acum într'alt fel. Cá ce s'a pre-

---

1) *lolligunculas*, un fel de peşte cefalopod. *(calmar* pe fr.).

2) *soleas*. Joc de cuvinte imposibil de redat. *Solea*, un fel de peşte de mare *(sole*, pe fr.*)*, dar *solea* mai însemneazá şi: sandale (talpa care se lega sub picior, cu curele). In acest din urmă înţeles îl ia Chalinus.

3) *sculponeas*. *Sculponeae* = bocanci cu tălpi de lemn, *(sabot*, fr.*)*.

4) *tibi battuatur*.

5) *lingulacas*. Un fel de peşte cu limba în formă de sabie (după Gruterus). Joc de cuvinte cu cele ce urmează.

6) *tribu' non*. — 7) *iam uicti uicimus*.

www.digibuc.ro

gătit pentru el să fie caşi nepregătit şi să-i fie pregătit ceeace nu i-se pregătia.

ACTVL AL III-lea.

Lysidamvs. Alcesimvs.

Ly. [1]) Vreau să ştiu acum, Alcesimus, de-mi eşti prieten, ori neprieten; acum e hopul cel mare; acum bătalia e în toiul ei. A má mai dojeni, la ce iubesc, vorbele astea dă-le la pustiu, „cu părul alb", „la o vârstă aşà de puţin potrivitá", dă-le şi p'astea la pustiu, „că sunt om însurat", punele şi p'astea la un loc cu celelalte.

Al. Un om mai cazut la dragoste ca tine, nici c'am mai putut vedea un altul.

Ly. Vezi sá-ţi fie casa liberá.

Al. Pe Polux, odatace m'am hotárît să trimit deacasă la tine pe toţi robii şi roabele mele.

Ly. Oh. cât de plin de înţelepciune eşti! Dar vezi ca nu cumvà să-ţi uiţi de ceeace cântá mierla [2]), prin aste versuri: „Sa te îngrijeşti ca fiecare sà-şi vinä cu mâncarea sà, caşicum ar fi să meargă la Sutrium [3])

Al. N'am sà-mi uit.

Ly. Ei, acum în sfârşit eşti mai înţelept ca toţi înţelepţii. Ai grije, eu mă reped puţin până în for. Acum mă întorc şi eu.

Al. Mergi sänàtos.

Ly. Ingrijeşte de-o limbă la casa ta.

Al. La ce?

Ly. Sá mă strige, când oiu veni.

Al. O! Eşti chiar bun de bătut: prea eşti plin de duh!

Ly. La ce mi-ar folosi iubirea, dacă mi-ar lipsi priceperea şi duhul? Cautá şi tu să n'am nevoie să umblu dupá tine.

Al. N'am să mă urnesc deloc deacasă.

---

1) Recitativ, dela v. 515 — 562 *(troch. septenarii)*.

2) *merula*. Alte ediţii: *Colax*, un personagiu dintr'o comedie cu acelaş nume, atribuită lui Naevius şi Plautus chiar, (după mărturia lui Terentius, în prolog *Eunuchus*, v. 25).

3) *Sutrium*. Aluzie la resistenţa dela Sutrium a lui Camillus împotriva Galilor, când fiecare soldat avù ordinul să-şi aducă mâncarea cu el.

www.digibuc.ro

Clevstrata. Alcesimus.

Cl. Pe Castor,
Văd şi eu dece bărbatu mă rugà mereu într'una,
Mă zorea să chem la mine pe vecina dealături,
Să-i rămâe lui pe seamă-i casa liberă şi pace,
Ca să-şi aibă, unde-şi duce pe Casina cea iubită.
Dar şi eu nu-i fac pe voie s'o poftesc încoa la mine,
Să nu-i lase casa goală moşului îndrăgostit,
Dobitoc ca un berbece. Dară văd că-mi vine afară
Senatorul dealături, cel ce apără poporul [1]).
El, vecinul [2]) ce'mprumută casa lui bărbatu-meu.
Ce n'ar face, zău, să-l cumperi cu-n mertic de sare proastă !

Al. Mă mir că n'a trimes încă deaici, dela vecină, să-mi poftească soţia, care tot adastă în casă, gătită, să fie gata, când o pofti-o. Dar iată-mi şi vecina ; cred că vine s'o poftească. Bună ziua, Clevstrata.

Cl. Şi ţie, Arcesimus, la fel. Unde ţi-e nevasta ?

Al. Acasă, pe tine te adastă, să vii la ea s'o chemi, că doar aşà m'a rugat bărbatul tău s'o trimet la tine, să-ţi fie de de-ajutor. S'o chem ?

Cl. Dă-i pace ; n'o chema. E poate şi ea în treburi.

Al. Niciuna.

Cl. Dă-i pace ; nu vreau s'o stingheresc dela treburi ; m'oiu întâlni cu ea mai târziu.

Al. Par'că erà vorba că vă pregătiţi aci, la voi, de nuntă.

Cl. Şi mă pregătesc şi o pregatesc.

Al. Şi n'ai nevoie de vreun ajutor ?

Cl. Sunt destui [3]) în casă. După nuntă, am să mă 'ntâlnesc eu atunci cu ea. Acum sănătate şi ei la fel, din parte-mi.

Al. (aparte). Ce să mă fac acum ? Mare mai fù şi pacostea asta peste capul meu, nenorocitul de mine, din pricina acelui nelegiuit ţap bătrân, fără dinţi, care îmi făcù posna asta ! Făgăduesc altora ajutorul soţiei mele, caşicum aş avea aerul că le cerşesc mâncarea [4]). Afurisit să fie cel care îmi

1) *popli p. populi.* — 2) *meu' uicinus.* — 3) *sati' domist.*
4) *quasi catillatum. Catillo-are* = a linge cuiva farfuriile.

www.digibuc.ro

spuse că nevastă-sa o s'o poftească pe a mea; iar ea îmi spune că se poate lipsi de ajutorul ei.

Pe Polux, mare minune să nu-i fi mirosit cevà vecinei ăştia a mele! Dar, judecând altfel lucrurile, mă 'ntorc şi-mi zic: Că dacă ar fi simţit cevà, ar fi cătat să intre în vorbă cu mine. Ia să mă duc eu acasă, să readuc din nou corabia la matcă [1]). (iese).

Cl. Pe unul, iată-mi-l frumuşel tras pe sfoară! Ce neràbdători mai sunt şi nenorociţii ăştia de bătrâni!

Acum aş voi sà vină nepricopsitul ăla de barbatu-meu, cu chipul lui baccelit, să-mi pot bate şi de el joc, cum îmi batui şi de ăsta. Mi-e chiar aminte să vâr o mică intrigă între ei.

Dar iată-l că vine. Şi, când îl vezi ce serios păşeşte, ai crede că cine ştie ce om de ispravă îmi este.

Lysidamvs. Clevstrata.

Ly. [2]) (fără s'o vadă). După mine, e chiar prostie curată ca omul cazut la dragoste sa se duca în for, tocmai în ziua, în care are să fie cu aceea, pe care o iubeşte; aşàcum făcui eu, ca un prost ce sunt! Imi pierdui ziua [3]), cu un proces al unei rude a mele. Că i-am pierdut procesul, la urma urmei, mă bucur, pe Hercle, deoarece n'o să mă mai cheme nimeni, să le apăr pricina.

Dealtfel, după părerea mea, cel care îşi caută un apărător, ar trebui ca mai întâi sa-l cerceteze şi să se încredinţeze, dacă acela, pe care şi-l alege, îşi are, sau nu, gândurile cu el. Daca-i spune că nu, sà-l lase atunci în plata domnului, să se ducă acasă, ca pe unul, care n'are toate gândurile cu el.

Dar iată-mi şi nevasta înaintea uşii. Vai, nefericitul de mine! Mă tem să nu fi fost surdă şi să-mi fi auzit toate astea.

Cl. (aparte). Am auzit, pe Castor, spre marea ta nenorocire!

Ly. (aparte). Să mă dau mai lângă ea. (tare). Ce faci, bucuria vieţii mele?

---

1) *subducam nauim rusum in puluinaria.*
2) Diverbium, v. 563 — 620. *(iambi senarii).* — 3) *contriui diem.*

www.digibuc.ro

Cl. Pe Castor, te adăstam pe tine.

Ly. E chiar totul pregătit? Ai trecut [1]) aici, la noi pe vecina dealături, să-ţi fie de ajutor?

Cl. Am chemat-o, aşàcum îmi spuseseşi. Insă acest tovarăş al tău, prea bunul tău prieten, nu ştiu ce i-o fi suflat [2]) nevestii-sii. Când am poftit-o, mi-a spus că n'o poate mâna încoa.

Ly. Ăsta-i păcatu tău ăl mare: n'ai destul pe vino încoa [3]).

Cl. A avea pe vino-încoa cu bărbaţii străini, nu stă, dragă bărbate, în firea femeii măritate; asta e meserie de femeie de stradă! Du-te tu şi pofteşte-o: Eu sunt în treburi, în casă, dragă bărbate.

Ly. De-i aşà, dă-i zor.

Cl. Bine. (aparte). Pe Polux, de n'am să-i strecor puţină teamă în suflet! O să mi-l joc astăzi cum trebue pe acest robit dragostei.

Alcesimvs. Lysidamvs.

Al. (fără să-l vadă). Venii afară să văd, de nu s'a înapoiat cumvà din for îndrăgostitul nostru, care, caşi un strigoiu, şi-a bătut joc de mine şi de soţia mea. Dar iată-l înaintea casei. (tare). Veneam chiar la tine, pe Hercle.

Ly. Şi eu, pe Hercle, tot la tine. Ia spune, om de nimic? Ce ţi-am încredinţat eu? Ce m'am rugat eu de tine?

Al. Ce este?

Ly. Ce bine îmi mai golişi casa! Cum îţi mai mânaşi nevasta încoa, la noi! Din pricina ta mă pierd şi eu şi prilejul, ce mi-se prilejeşte.

Al. Dece nu te spânzuri mai bine? Nu eşti tu, care îmi spuseşi că nevasta ta va veni să poftească pe a mea?

Ly. Fireşte. Dar ea spune că a venit şi că tu i-ai spus că nu vrei s'o laşi.

Al. Dar dacă [4]), aceeaş nevastă a ta, neîntrebată de ni-

---

1) *traduxti huc.* — 2) *nescioquid se sufflauit uxori suae.*

3) *blanda es parum*: Eşti prea puţin blândă.

4) *quin.* Adverbul acesta se repetă de 12 ori, aproape cu acelaş înţeles, făcând un joc de cuvinte, enervant, spre a provocà rîsul.

www.digibuc.ro

meni, îmi spuse că n'are nevoie de ajutorul alei mele!

Ly. Dar dacă chiar ea mă mână să vin s'o poftesc!

Al. Dar dacă acuma numai am eu poftă!

Ly. Dar dacă mă pierzi!

Al. Dar dacă e bine aşà; dar dacă te voiu face să aştepţi mult şi bine; dar dacă am eu poftă să-ţi —

Ly. Dar dacă —

Al. aduc cevà mâhnire!

Ly. Dar dacă şi eu am s'o îndur cu plăcere! Acest „dar dacă“, al tău, o să te usture astăzi mai mult pe tine decât pe mine.

Al. Dar dacă, pe Hercle, la urmă te-or pierde zeii?

Ly. Ascultă acum! Ai de gând să-ţi trimiţi nevasta la noi?

Al. N'aveţi decât să vă duceţi să vă spânzuraţi cu toţii: cu a mea, cu a ta şi chiar şi cu amanta ta. Du-te şi vezi-ţi de alte treburi: O să-i spun nevestei să treacă la nevasta ta, pe-aici, prin grădină. (iese).

Ly. Acuma-mi eşti prieten, ca un adevărat frate de cruce. Insă, sub ce pasăre prevestitoare de rău mi-a fost dat să am dragostea asta şi cu ce m'am făcut eu vinovat faţă de Venus, de atâtea belele se tot aţin în calea unui aşà îndrăgostit ca mine! Stai! Ce să fie cu sgomotul acela, în casa noastră, rogu-vă?

Pardalisca. Lysidamvs.

Pa. Pierdută, pierdută! Şi moartă sunt toată [1]),
De frică în mine şi viaţa mi-e stată,
Mi-e moartă şi tremur [2]) din membrele toate!
Scăpare să aflu, la cine să umblu?
In casă văzut-am, ce lucruri grozave,
Sub ochi-mi acolo, ce mare sfidare!

1) *Nulla sum. nulla sum, tota, tota, occidi.*

Al doilea canticum, lung de 137 versuri (dela 621—758), cu mici întreruperi la v. 630-633, 637-640, 646-647, 677-683, unde metrul se schimbă în *trochaici* (recitativ). — 2) *membra tremunt.*

www.digibuc.ro

Şi cată departe, de ea, Clevstrată,
Tu du-te mai bine, rău ţie nu-ţi facă,
Nebună cum este, pornită-n mânie!
Şi sabia în grabă din mână i-o smulgeţi.

Ly. Ce-o mai fi şi asta? La ce-o fi ieşit ea încoa afară, aşà de înspăimântată şi fără viaţă în ea [1])? Pardalisca!

Pa. Sunt pierdută! Din ce parte sunet de voce îmi isbeşte urechile?

Ly. Priveşte numai încoa la mine.

Pa. O, stăpâne scump!

Ly. Ce-ţi e? Dece eşti aşà de turburată?

Pa. Sunt pierdută!

Ly. Dece eşti pierdută?

Pa. Sunt pierdută, pierdută caşi tine!

Ly. Vai, sunt pierdut eu? Cum asta?

Pa. Vai de tine [2])!

Ly. Ba, vorba asta, mai bine de capu-ţi să-ţi fie!

Pa. Rogu-te, ţine-mă să nu cad [3]).

Ly. Orice ar fi, vorbeşte-mi repede.

Pa. Apasă-mi pieptul. Fá-mi vânt, te rog, cu haina.

Ly. Mă tem ce-o mai fi şi bazaconia asta? Nu cumvà o fi gustat cevà băutură de a lui Bacchus şi i s'o fi urcat la cap?

Pa. Apucă-mă bine de urechi, rugu-te [4]).

Ly. Du-te de te spânzurá deaci, dela mine. Să te piardă zeii, cu pieptul, urechile şi capul tău, cu tot! Dacă nu aflu dela tine, ce însemnează asta şi încá repede, am să-ţi sparg capul cu creri cu tot, vipero, care, ca o prăpăditä ce-mi eşti, îţi bătuşi destul joc de mine.

Pa. Dragă stăpâne.

Ly. Ce vrei, scumpa mea servitoare?

Pa. Eşti prea rău.

---

1) Lysidamus se întreabă în *recitativ*. La fel îi dă şi P. răspunsul v. 630-633. — 2) Deaci se reia *canticum*, care se mai întrerupe trei versuri (v. 637-640) şi un vers. (646-647) în *recitativ*.

3) *ne cadam tene me.* — 4) *canticum.*

www.digibuc.ro

Ly. Te cam pripeşti la vorbă. Ia, orice-ar fi, vorbeşte, spune-mi pe scurt: Ce sgomot fù àla, înăuntru?

Pa. O vei şti, ascultă. Roaba ta, aci, înăuntru, la noi, s'apucă mai acum să săvârşească o nenorocire din cele mai mari, de aşà fel, cum nu şade frumos faţa de frumoasele deprinderi greceşti.

Ly. Ce anume?

Pa. Spaima îmi opreşte vorbele pe limbă.

Ly. O să ştiu şi eu odată despre ce e vorba? Ce comedie mai e şi asta?

Pa. Să-ţi spun. Roaba ta, pe care vrei s'o dai de soţie vechilului tău, ea, înăuntru —

Ly. Ce, înăuntru? Ce este?

Pa. Imită purtările rele ale femeilor rele, cari îşi ameninţă bărbaţii lor: viaţa —

Ly. Aşàdar ce face?

Pa. Vai!

Ly. Ce este?

Pa. S'o curme — spune că vrea viaţa, o sabie —

Ly. Ei?

Pa. O sabie —

Ly. Ce e cu sabia asta?

Pa. O are.

Ly. Vai, nenorocitul de mine! Dece o are?

Pa. Se aţine după toţi prin toată casa şi nici că lasă pe carevà să se apropie mai mult de ea. Şi astfel, toată lumea, vârîtă prin dulapuri, pe sub paturi, stă amutitá de teamă [1]).

Ly. Sunt prăpădit, sunt mort! Care să fie pricina nenorocirii ăştia aşà de repede?

Pa. A înebunit!

Ly. Om mai fără pic de noroc ca mine altul cine-i?

Pa. Ba, de-ai şti încă ce vorbe mai spuse astăzi!

Ly. Şi asta vreau s'o ştiu: Ce a spus?

Pa. Auzi-le. S'a jurat cu vorbă sfântă [2]), pe toţi zeii şi

1) *metu mussitant.* — 2) *deierauit.*

www.digibuc.ro

zeiţele, să ucidă pe cela, cu care se va culcà în noaptea asta.

Ly. Pe mine să mă ucidă [1])?

Pa. Oare lucrul ăste te priveşte întru câtvà pe tine?

Ly. Vai!

Pa. Ce ai tu de-a 'mpărţit cu ea?

Ly. Mă greşii. Pe vechilul ăla, vrusei să spun.

Pa. Cu bună ştiinţă te tot greşeşti alături de drum!

Ly. Nu cumvà mă ameninţă ea şi pe mine?

Pa. Impotriva ta, mai ales, este ea pornită, mai mult decât faţă [2]) de oricare altul.

Ly. Şi pentruce?

Pa. Pentrucă tu eşti cel care o dai de nevastă lui Olympio: şi că nici tu, nici ea, nici bărbatul ei, n'o să mai fiţi în viaţa până mâine. Pentru lucrul acesta, încoa fost-am mânată să ţi-o spun,
din partea ei, să iei bine seama.

Ly. Pe Hercle, sunt pierdut, nefericitul de mine!

Pa. (aparre). Aşà îţi şi trebue.

Ly. Nici [3]) c'a fost şi nici c'o să mai fie cândvà vreun bătrân îndrăgostit aşà de nefericit ca mine!

Pa. (aparte). Bine-mi mai bătui joc de el! Toate astea sunt numai gogoşi curate. Stăpâna mea, împreună cu vecina deaci, au pus la cale minciuna şi eu fusei mânată încoa să-mi bat joc de el.

Ly. Ei, Pardalisca.

Pa. Ce este?

Ly. Este —

Pa. Ce?

Ly. Este că vreau să aflu un lucru dela tine.

Pa. Mi-aduci întârziere!

Ly Şi tu mie disperare! Casina, şi acuma mai ţine ea sabia în mână?

Pa. O are, însă două.

---

1) *men occidet?*. — 2) Aci *canticum* se schimbă din nou în *recitativ*, v. 677-683. — 3) Se reia *canticum*, până la sfârşitul scenei.

www.digibuc.ro

Ly. Cum două?

Pa. Cu una zice c'o să te ucidă pe tine, cu cealaltă pe vechil.

Ly. Cel mai amenințat să fiu ucis, dintre toți, cari sunt în viață, eu sunt. Să îmbrac platoșea, e, cred, cel mai sanătos lucru ce-mi rămâne de făcut. Dar nevastă-mea? Nu se dă pelângă ea să i-o smulgă?

Pa. Nimeni nu cutează să se apropie de ea.

L. S'o înduplece cu ruga.

Pa. O roagă ea. Nu vrea să lase sabia din mână, cu niciun chip, pentru nimic în lume, până nu s'o știi că n'o să fie dată de soție vechilului.

Ly. Vrea, nu vrea, o să se mărite azi cu el. Adică ce, să nu duc eu la bun sfârșit cele puse la cale, să se marite cu mine — adică cu ăla, vrusei să zic, cu vechilul nostru.

Pa. Te greșești cam des [1]).

Ly. Spaima îmi împiedică vorba. Te rog însă, spune-i nevestei, c'o rog s'o înduplece cu ruga, să lase sabia din mână, ca să pot intra în casă.

Pa. O să-i spun.

Ly. Roagă-o și tu.

Pa. Am s'o rog și eu.

Ly. Dar cu blândețe să-ți fie ruga, așàcum ți-e firea. Dar m' auzi tu? Dacă o să isbutești, am să-ți dau sandale și un inel de aur, să-l porți în deget și încă multe alte bunătăți.

Pa. Silința mi-oiu da-o.

Ly. Să cați să isbutești.

Pa. Deacù mă duc,
Afară numai dacă
Nu vrei sà mă întârzii!

Ly. Te dù și 'n grijă să ai.

In sfârșit iată-mi și ajutorul, se întoarce cu târguelile. Duce cu sine un adevărat convoiu.

1) *Saepicule.*

www.digibuc.ro

Olympio. Chytrio. Lysidamvs.

Ol. (către Chytrio, bucătar). Ai grije, hoţule, să-ţi ai strânsă sub drapel ceata de mărăcini [1]).

Chy. Ce e aia „ceata de mărăcini“ ?

Ol. Pentrucă, pe ce pun mâna, îl şi şterpelesc. Te încerci să le iei înapoi, te şi sfâşie fară multă vorbă. Deaceea, oriunde pun ei piciorul, două nenorociri s'abat dintr'odată asupra stăpânilor.

Chy. Zău !

Ol. Stai ! Mă întârziiu şi n'alerg în calea stăpânului, aşà, ştii, mareţ, nobil şi prietenos.

Ly. Bunule bărbat, bună ziua.

Ol. Aşà e.

Ly. Cum stăm ?

Ol. Tu îndragostit şi eu mort de foame şi sete.

Ly. Te văd calcând cu multă eleganţă.

Ol. Ha ! pe ziua de azi * * *

Ly. Stai, nu-mi face pe grozavul.

Ol. Oah ! îmi duhăe vorba-ţi.

Ly. Care ?

Ol. Asta ! O să mi-te astâmperi odată ? Şi apoi,
πράγματά μοι παρέχεις [2])

Ly. Da-voiu ţie
Un μέγα κακόν [3])
De nu te opreşti.

Ol. Ὦ, Ζεῦ,
Te dă mai laoparte,
De nu vrei
Să vărs acù pe tine !

Ly. Stai !

Ol. Ce-i ? Cine-i omul ăsta ?

Ly. Stăpânu-tàu [4]), eu sunt.

Ol. Care stăpân ?

---

1) *sentis.* Mărăcini spini, fig. Mâini cu clenciuri (robi cari fură).
2) *Nu-mi mai bate capul cu iscusinţa ta.* — 3) *Un mare rău.*
4) *eru' sum.*

www.digibuc.ro

Ly. Ala, al cărui rob tu eşti.
Ol. Eu, rob?
Ly. Da, al meu [1]).
Ol. Nu sunt eu om liber? Adu-ţi aminte, adu-ţi aminte!
Ly. Opreşte-te, stái.
Ol. Dá-mi pace!
Ly. Sunt robul tău.
Ol. Foarte bine.
Ly. Te rog, Olympiaşule dragă, părintele meu, patronul meu [2])!

Ol. Hâm,
Incepi să-mi fii deştept!
Ly. Chiar robul tău eu sunt [3]).
Ol. La ce nevoie am de-un rob aşà nătâng?
Ly. Ei-acum? O sa ma-aduci la viaţă?
Ol. Când va să fie cina gata.
Ly. De-i aşà, ăştia să se ducà 'n casa.
Ol. (către însoţitori). Ingraba iute mergeţi în casá şi iute [4]) să vă fie treaba. C'acum voiu fi şi eu în casá şi cina fáceţi-mi-o nabădàioasá. Dar, gustoasa şi aleasă o vreau, iar nu spanacuri de oameni neciopliţi [5]). Ce-mi mai staţi? (către Lys.) Du-te şi tu, că eu am treaba aici. Acum, în sfârşit, ce zabavá te mai ţine?

Ly. Se spune că'n casă Casina
O sabie ea ţine în mâna,
Cu care va să ne mântue
Pe mine şi pe tine.
Ol. Pricep. Las-o s'o aibă.
Nimicuri toate. Le ştiu eu

---

1) *ac meu'*.

2) Oridecâteori stăpânii sunt la cheremul robilor, aceştia devin îndrăsneţi şi obrasnici. (Compară scena din *Asinaria*, v. 680-745).

3) *tuo' sum*. — 4) *propere cito.... et cito deproperate. Cita* joc de cuvinte cu *Chytrio*, numele bucătarului.

5) *barbarico bliteo*. Aluzie ironică la vechea sobrietate romană în comparaţie cu luxul meselor greceşti.

www.digibuc.ro

Aste fleacuri muereşti.
Ia, ai tu cu mine, în casă.
Ly. Pe Polux, dar, eu mă tem
De vreo nenorocire.
Du-te tu, mai bine acolo,
Cată mai întâi, să vezi,
In casă, ce să fie.
Ol. Viaţa mi-e şi mie dragă
La fel cum îţi e şi-ata.
Dar ai tu numai, cu mine.
Ly. Dacă-aşà îţi e porunca
Aid' să merg şi eu cu tine.

ACTVL AL IV-lea.

Pardalisca [1]).

Pa. Pe Polux, dacă-n Nemeea, în Olymp sau peaiurea,
S'a văzut, zău, vreodată, aşà rîs şi aşà ocară,
Posnă mai posnaş jucată, cum se joacă-aci 'năuntru,
Moşului, stăpânul nostru şi vechilului Olympio!
Casa toată forfoteşte: E 'n mişcare; grabă mare:
Moşu sbiară în cunie [2]), ia la zor pe bucătari:
„O să isprăviţi odată? Daţi cevà de e să daţi?
Daţi-i zor că ora mesei a trecut demult şi ea"!
Iar la rându-i şi vechilul, spălat şi 'mbrăcat în alb,
Tot ţinând pe cap cununa, se tot plimbă zor prin casă.
Şi-n odaia dealături, cele după muiereturi,
Pe scutaş îl dichisesc, mireasa ca el să fie,
Casina ce vor s'o dea lui Olymp vechilul nostru.
Şi stăpâna şi vecina, ce mai femei prefăcute,
Caşicum n'ar şti niciuna posna, care va să fie!
Dar bucătarii, ce credeţi, câtă glumă, câtă şagă,
Datu-s'au de partea noastră, moşu ce mâncà să n'aibă.
D'aia, ei răstoarnă 'ntruna oalele, ce fierb în vatră,

1) Un diverbium, *(iambi senarii)*. v. 759 — 797. — 2) *culina*.

www.digibuc.ro

Şi pe foc îl sting cu apă [1]), spusu-le-a şi lor s'o facă,
Să poată pe moş şi ele să-l dee pe uşe-afară,
Nemâncat, gonit din casă! Ş'apoi să rămână ele
Să se 'ndoape cu mâncare. Ştiu c'ar fi curat în stare
Şi-o corabie să înghită, de-a fi plină cu mâncare,
Mâncăcioasele de ele! Insă uşa se deschide.

Lysidamvs. Pardalisca.

Ly. (vorbind din uşe spre intrare). Ca nişte femei de treabă ce-mi sunteţi, nevastă, o să vă ospataţi voi singure, când cina va fi gata [2]): Eu voiu mâncà la ţară. Ţin să însoţesc acolo pe noii căsătoriţi, spre a nu răpì cinevà pe Casina — că doar cunosc eu apucăturile cele rele ale oamenilor. Petreceţi după pofta inimii, însă nu întârziaţi să-i trimiteţi pe amândoi cât mai de vreme, ca să putem ajunge pe lumină.

Acasă am să fiu înapoi mâine, când mă voiu ospătà şi eu, nevastă, ca lumea.

Pa. (aparte). Se întâmplă aşàcum spusei eu c'o să fie: muierile dădură afară nemâncat pe bàtrân.

Ly. Ce-mi lucrezi acì?

Pa. Umblu şi eu încotro mă mână stăpâna.

Ly. Serios?

Pa. Serios.

Ly. Ce-mi spionezi peaci?

Pa. Eu una ştiu că n'am ce spionà.

Ly. Şterge-o: Tu mi-te plimbi peaci, când înăuntru ceilalţi nu-şi vad capul de treabă ce au.

Pa. Mă duc.

Ly. De-i aşà, şterge-o repede deacì, răutatea răutăţilor. Insfârşit, se duse! Pot şi eu să-mi deschid acì inima: când iubeşti, oricâtă foame ţi-ar fi, de mâncat însă poftă n'ai, zău, pe Hercle.

Dar iată că-mi vine încoa, împodobit cu coroană şi panglici şi tizul meu [3]) vechilul, ginerele cel dealdoilea al miresei.

---

1) *ignem restinguont aqua.* — 2) *cena ubi erit cocta.*
3) *meu' socius.*

www.digibuc.ro

Olympio. Lysidamvs.

Ol. Aide [1]), flautistule [2]), când va fi s'o scoată încoa afară pe mireasă, tu să prinzi a zice din flaut dulcele cântec al miresei, să răsune toată piaţa:

Ly. Ol. Hymen, hymenee, hymen!

Ly. Ce faci, mântuirea mea!

Ol. Pe Hercle, m'a apucat o foame, din acelea nesănătoasele [3]).

Ly. Şi pe mine o dragoste!

Ol. Pe Hercle, asta nu-mi ţine de cald. Ţie dragostea îţi ţine loc de mâncare, pecând mie îmi tot ghiorţáe [4]) maţele de foame.

Ly. Dar ce-o mai fi şi pe lalâele alea [5]), de-mi tot zăbovesc acolo, în casă? Par'c'ar face-o într'adins: Eu mă zoresc şi ele dabià se mişca din loc!

Ol. Ce zici, dacă am incepe dinnou să cântăm la uşe cântecul miresei? Or ieşi poate mai repede afară!

Ly. Aşà zic şi eu. Şi-am să te-ajut şi eu, că doar nunta-i şi pentru mine.

Ly. Ol. Hymen, hymenee, hymen!

Ly. M'a dat gata, nenorocitul de mine! Cântecul ăsta al miresei, mă rupse [6])! Boala aceea, de care ard de dorinţă să má rup, nu-i chip şi pace.

Ol. Pe Polux, dacă erai un cal, ai fi fost de nedomolit [7]).

Ly. Dece?

Ol. Prea eşti nabadaios.

Ly. M'ai încercat tu, să mă ştii?

Ol. Zeii sa-mi dea altcevà mai bun! Dar a scărţâit uşa: Vin încoa.

Ly. Pe Hercle, însfârşit se îndurară şi zeii!

---

1) Recitativ. *(troch. septenarii)*, v. 798 — 814. — 2) Flautistul muzicant al piesei, care cântă ariile, în *canticum* şi ţinea isonul, în *recitativ*; ori cânta cântece de joc (v. *Persa, Stichus)*, de nuntă ca aci, melodii între pause (*Pseudolus*, v. 573.) — 3) *hau salubriter.* — 4) *murmurant.*

5) *remeligines* — aceea care întârzâie, care abià se mişcă.

6) *dirrumpi.* — 7) *indomabilis.*

www.digibuc.ro

Chalinvs. Pardalisca. Olympio.

Lysidamvs. Clevstrata.

Ch. Incepe să-mi miroase Casinus dedeparte.
Pa. [1]) Peste prag-afară, pasul tău ţi-l poartă, binişor mireasă,
Să păşeşti din casă fericită-n viaţă [2]),
Să-ţi îngropi bărbatul,
Tu să fii cea tare, să-ţi învingi bărbatu, să-i fii lui stăpână.
Biru-el cu vocea, tu să-l stăpâneşti: bărbatul te'mbrace şi tu să-l despoi.
Noaptea şi ziua, să ştii să-l înşeli,
Te rog, să nu-ţi uiţi.
Ol. Pe Hercle, de păcătui-va, a ei va fi nenorocirea [3]).
Ly. Taci. *Ol.* Nu tac. *Ly.* Dece?
Ol. L'aşà rea sfătuitoare vorbe rele i-se cade [4]).
Ly. Vrei să-mi strici întreg dichisu, să fie cum n'ar fi fost [5]) ?
După asta umblă ele, asta vor, treaba s'o 'ncurce.
Pa. Acum-Olympio, c'ai vrut-o
Primeşte-ţi dela noi mireasa.
Ol. Imi daţi-atunci, de e sa-mi daţi, mireasa mea deazi?
Ly. Intraţi în casă [6]). *Pa.* S'o iei cu binişoru pe astă
Fetişcană, cinstită şi curată. *Ol.* Aşà voiu face.
Pa. Rămâneţi sănătoşi. *Ol.* Plecaţi-acum. *Ly.* Plecaţi. *Cl.* Cu sănàtate, dar. —
Ly. Nevasta, dusu-mi-s'a? *Ol.* E'n casă, nu te teme. *Ly.* Bine,
Acuma mi-s şi eu, pe Polux, fără grijă!
Inimioaro, miereo dulce, primăvara mea cea mică! *Ol.* Ei,
De eşti deştept, mi te fereşte!
E doar a mea. *Ly.* O ştiu, dar vezi că fructu-i mai întâi al meu.
Ol. Ia ţine torţa asta. *Ly.* Mai bine-o ţin pe ea.

---

1) Al treilea canticum, v. 815—846. — 2) Erà semn rău, dacă mireasa, păşind peste prag, îl atingea cu piciorul. Caşi la noi în credinţa poporului — 3) In original versul acesta e în *iambus septenarius.*
4) *mala malae male monstrat.* — 5) *ex parata inparatam.*
6) Către roabele, cari însoţiau presupusa mireasă (robul Chalinus).

www.digibuc.ro

Tu, Venus, cea a tot putinte [1]), mi-ai dat atâtea bunătăţi,
Că mi-o dăduşi s'o am pe asta! *Ol.* Oh,
corpuşuşor-îmmlădios!
Nevasta mea micuţă — Ce-i asta?
Ly. Ce-i? *Ol.* Mi-apasă greu picioru,
Curat bou de Lucana [2]). *Ly.* Ia, taci [3])!
Fumul că e fum şi încă mai uşor ca sânu-i nu-i.
Ol. Pe Polux, un sânişor aşà drăguţ — Aoleo, vai mie!
Ly. Ce este?
Ol. Pieptul mi-l repezi cu cotul, par'că-ar fi fost un berbece.
Ly. Dece o atingi, rogu-te, cu mâna aşà greu? Uite, la mine, dacă o mângâi aşà frumos, nu se răsboeşte. Vai!
Ol. Ce-ţi e?
Ly. Rogu-te, câtu-i de sdravănă! Mai mai să mă repeadă jos cu cotu [4]).
Ol. Se vede că-i aminte să meargă la culcare [5]).
Ly. Atunci să mergem.
Ol. Aide, frumoasa frumoaselor.

ACTVL AL V-lea.

Myrrhina. Pardalisca. Clevstrata.

My.[6]). Bine ospătate şi aşàcum se cuvine, ieşim şi noi încoa afară să privim din stradă la petrecerea de nunta. Pe Castor, nu cred să fi mai rîs vreodată cu aşà voie bună şi nici c'o să mai rîd, de ce are să vină.
Pa. Curioasă să aflu ce-o să facă Chalinus, mireasa cea scornită, cu noul ei bărbat!
My. Şi înşelătorie mai iscusită n'a putut încolţi în mintea vre-

---

1) *Venu' multipotens.* — 2) *quasi luca bos.* Prin boi de Lucana se înţelegeau elefanţii, pentrucă apărură pentru prima oară în Lucania.
3) Canticum se schimbă. Scena sfârşeşte în diverbium *(iambi senarii)*, v. 847-854). — 4) *cubito.* Joc de cuvinte cu cele ce urmează.
5) *cubitum ire uolt. Cubitum.* Sup. verb. *cubo-are* = a se culca. Joc de cuvinte cu subst. *cubitus*, din versul precedent.
6) Al patrulea canticum, v. 855 – 962; sfârşitul e un recitativ *(trochaici septenarii)*, dela v. 963. Un act în veselie şi cântece.

www.digibuc.ro

unui poet, decum fù scornitura asta, meşteşugit scornită de noi.

Cl. Cât aş dori să-mi văd acum unchiaşul, ieşind afară cu falca stâlcită, căci nu poate fi un altul mai ticălos ca el.

* * * * [1]) bine înţeles afară de acela,
care-i puse la 'ndemână casa, un ticălos nici că se poate mai blestemat ca el, cred eu.

* * * * aci, gardian de pază, te
vreau să-mi fii, Pardalisca, pe cel ce va
ieşi încoa * * să mi-l iei în bătaie de joc.
Pa. Bucuros am să o fac
* * şi aşàcum mi-e obiceiul.

Cl. * * Ia seamă de-aci la toate: ne spune tot ce-or face ei înăuntru.

My. Dă-ne de veste, rogu-te.

Cl. Şi le poţi spune cu îndrăsneală, orice ţi-ar trece prin minte.

My. Taci, dela noi a scărţâit uşa.

Olympio. Myrrhina. Clevstrata.
Pardalisca.

Ol. (crezându-se sigur). Incotro să fug, unde să m'ascund, cum să dosesc ocara asta, nu ştiu, aşà de grozavă ruşine s'a abătut asupra stăpânului şi a mea, de nunta noastră, într'atât e de mare batjocura, aşà de mult m'a cuprins spaima, că ne-am făcut amândoi de ocara lumii! Şi pelângă toate astea, ca un nemintos ce sunt, mai fac şi altă dobitocie: că mi-e ruşine mie însumi. eu care pânăaci n'am avut dece mă ruşina.

(Către public). Fiţi cu luare-aminte, să vă povestesc şi vouă păţania mea: merită să fie auzită şi de voi. Intru atât sunt de posnaşe să fie auzite şi povestite din nou cele ce pătimii eu înăuntru.

Dupăce îmi dusei înăuntru pe această nouă a mea mireasă, o îndreptai drept spre odaia de culcare. Şi eră acolo un întunerec besnă, par'că am fi fost într'un puţ. Până nu-i unchiaşul aci „culcă-te", îi zic eu.

1) Textul comediei, pânăla sfârşit, prezintă lipsuri mari.

www.digibuc.ro

O culc, o-ntind, o îmbunesc, o mângâi,
Să fac eu mai întâi nunta,
Să-i joc unchiaşului renghiu.
Mă domolesc dintr'o dată, că * * * *
Mă uit mereu în toate părţile,
Ca nucumvà unchiaşul * * *
Dintr'un început îi cer şerpoaicii
Să-mi de o guriţă.
Mâna mi-o alungă,
Iar cât despre guriţă,
Să vrea, nici pomeneală!

Cu cât mai mult înfierbânţeala începe-a mă cuprinde, cu atât se naşte şi în mine dorinţa să dau gata pe Casina, moşului să-i fac figura. Trag atunci zăvorul la uşe, să nu mă surprindă — unchiaşul.

Cl. (către Pard). Aide, dă-te lângă el şi vorbeşte-i.

Pa. Rogu-te, unde-ţi e noua ta mireasă?

Ol. Pe Hercle, m'am dus! Ne ştie lumea.

Pa. De-i aşà se cade acum să ne povesteşti şi nouă întâmplarea pe deaîntregul. Ce se petrece înăuntru? Ce face Casina? Fost-a ea cum trebue?

Ol. Ruşine mi-e a spune.
Pa. Ne spune aşà la rând,
Precum o începuseşi.
Ol. Pe Hercle, mi-e ruşine.
Pa. Ia-ţi inima în dinţi.

Din pat, dela culcare, deacolo să mi-o'ncepi.
Ce s'a mai întâmplat?
Ol. E lucru ruşinos.
Pa. S'or feri s'o mai facă, cei cari-or auzi.
Ol. * * * e mare.
Pa. Iţi pierzi vremea degeaba. Urmează mai departe.
Ol. Când * * * * apoi pe dedesupt.
Pa. Ce? *Ol.* Oh!
Pa. Ce? *Ol.* Ah!

www.digibuc.ro

Pa. * * * este? *Ol.* Oh, erà aşà de mare!

Teama mă cuprinse să nu aibă cumvà vreun fier.

Mă pusei pe cercetate. Tot cercetând să nu fie cumvà vreo sabie, o apuc de mâner.

Dar, pecând îmi tot făceam socoteala în mine, că nu putea să aibă o sabie, căci ar fi fost rece.

Pa. Spune.

Ol. Mi-e, zău, ruşine.

Pa. Au, fost-a vreo rădăcină?

Ol. N'a fost,

Pa. Vreun castravete, poate?

Ol. Pe Hercle, nici pomenealá să fi fost cevà dinspre partea leguminoasă; însă, oricum ar fi fost, e lucru sigur că nu erà din cei atinşi de mană.

Astfel, orice erà, dar mare erà.

Pa. Peurmă, ce-a mai fost. Spune.

Ol. Atunci prind a spune: „Casina", zic eu, „rogu-te, nevestica mea dragă, dece te porţi cu atâta duşmänie faţa de bărbatu-táu? Pe Hercle, cu câtă nedreptate de porţi faţá de un om, care te-a dorit aşà de mult"!

Ea însă, nici vorbă sá scoată şi-şi apăra cu haina treaba aia a voastră muierească. Când văzui bariera opritä, mă rog atunci să-mi dea voie să m' apropiiu de cealaltă parte.

Umblu s'o întorc, pe coate [1]) * * * * * * *

Ea nu zice nici pâs * * * * * * * * *

Mă ridic pentru ca asupra ei * * * * * * *

şi pe ea în * * * * * * * * * * * *

My. Cu ce haz povesteşte * * * * * * * *

Ol. O guriţă * * * * * * * * * * *

aşà îmi înţapă buzele cu barba, par'că ar fi fost un mărăcine * * *

N'apucai să mă ridic deabinelea pe genunchi, că-mi şi repezi pieptu cu picioarele [2]). Cad jos din pat cu capul înainte. Sare pe mine şi-mi umflă fălcile cu pumnii.

1) sprijinindu-mă (?). — 2) *pectu' mihi pedibus percutit.*

www.digibuc.ro

Pe tăcute atunci, mă strecor fugind afară, în halul ăsta, în care mă vedeţi, ca să dau şi unchiaşului rândul, să bea din acelaş pahar băutura, pe care am băut-o şi eu.

Pa. Foarte bine. Dar haina, unde-ţi-e?

Ol. Am lăsat-o aci, înăuntru.

Pa. Ei, acum? Are haz festa, pe care v'am jucat-o?

Ol. O merit. Dar a scârţâit uşa. Au, tot ea, să fie, care mă urmăreşte?

Lysidamvs. Chalinvs.

Ly. De-aşà ruşine mare
Nu ştiu, zău, ce să mă fac,
Şi nevasta n'aş putea-o
In ochi drept să o privesc
Aşà sunt de prăpădit!
Pe faţă sunt date toate
Mai rău nici că se mai poate,
Sunt mort, nenorocitul!
* * * * * * aşà fui strâns cu uşa.
* * * * nu ştiu cum o să fac, nevasta să mă ierte.
* * * * * * şi desbrăcat de haină, aşà nenorocit.
* * * * * * * şi nunta clandestină.
* * * * * * * * * — socot eu
* * * * * * pentru mine e lucrul cel mai bun.
Să merg-acasă la nevastă
Să-mi batá ale spete[1]),
Sá spăl aşà ocară.
Dar cine va voi asupra lui să-şi ia
O grije ce m'apasă? Nu ştiu ce să mă fac,
Să fug şi eu d'acasă, ca sclavii necinstiţi.
Că de mă duc acasă, grozav mă tem de spete.
C'a fost la mijloc glumă? Eu ştiu una şi bună,
Că fui săpunit bine, din chiar aşà senin,
C'aşà mi-a trebuit.

1) *sufferamque meum tergum.*

www.digibuc.ro

S'o iau la sănătoasa, pe-aicea şi să fug.

Cl. Hei! Ia-mi stai acolo, îndrăgostitule!

Ly. M'am dus pe copcă! Mă strigă. Să fac pe surdul şi să fug.

Chalinvs. Lysidamvs. Clevstrata.

Myrrhina. Olympio.

Ch. (către Lysid.).[1]) Unde-mi eşti tu, ăla, care-mi ai apucături de Marsilian? De-ţi mai arde-acum de dragoste, prilejul e bine venit. Vino înapoi la odaie. Pe Hercle, te-a luat aghiuţă. Aide, apropie-te tu, numai. In chipul ăsta o să am şi eu parte cu tine, de un judecător nepărtinitor, în afară de cei cari sunt adunaţi aci.

Ly. (aparte). M'am dus pe copcă! Individu ăla o să-mi dea gata rinichii, cu bâta. Peaici să-mi fac drum de fugit, cá peacolo îmi aţine calea ăla, care sfarîmă rinichii[2]).

Cl. Iţi poftesc multă salutare, craidonule!

Ly. Iată-acum şi nevasta în cale-mi! Mă aflu chiar între ciocan şi nicovalá[3]), nici nu ştiu peunde să fug. De partea asta: lupi; de ceastălaltă: căţele. Lupoaica asta din stânga îmi aţine calea cu bâta.

Pe Hercle, ia să schimb eu acuma vorba ceea din bătrâni: S'o iau peaci, că poate nădăjduesc să fie mai blândă căţeaua asta din stânga.

My. Ce-mi faci, desmăritatule[4])!

Cl. Dragă bărbate, deunde-mi vii cu îmbrăcămintea asta? Ce-ţi făcuşi bastonul, unde-ţi lăsaşi haina depe tine?

My. In crailâcuri, în dragoste cu Casina, pare-mi-se să şi-le fie pierdut.

Ly. Sunt mort!

Ch. Ei, mai mergem acum la culcare? Casina eu sunt.

Ly. Spânzură-te!

---

1) Comedia sfârşeşte în recitativ *(trochaici septenarii)* deci în muzică şi veselie. — 2) *lumbifragium.* Cuvânt plautin, caşi: *dentifrangibulus* (sfărîmător de dinţi), *nucifragibulus* (sfărîmător de nuci) etc.

3) *inter sacrum saxumque.* (între altar şi piatră. V. *Captivi* v. 617).

4) *dismarite.*

www.digibuc.ro

Ch. Nu mă mai iubeşti?

Cl. Dece nu spui, ce-ai făcut cu haina?

Ly. Pe Hercle, Bacchantă-nebună, nu soţie —

Cl. Bacchantă, ai!

Ly. Pe Hercle, soţie Bacchantă-nebună —

My. Aiurează deştept, căci, pe Castor, acum nu-i sărbătorea de prăsnuire a Bacchantelor [1]).

Ly. Nu ştiam şi totuş eşti o Bacchantă.

Cl. Ce? Bacchantă?

Ly. Şi totuş chiar aşà e. —

Cl. Pe Castor, ai fricä.

Ly. Eu? Pe Hercle, minţi.

Cl. Eşti galben rău de tot * * * * * * * [2]).

Ol. Mă făcù chiar de ocară, nenorocitul de mine, cu blestemăţiile lui.

Ly. Nu taci!

Ol. Nu, pe Hercle, nu tac şi pace. Căci tu mi-ai tot bătut capul într'una să cer în căsătorie pe Casina, din pricina dragostei tale pentru ea.

Ly. Am făcut eu ce spui?

Ol. Ba nu, Hector Traianul —

Ly. Pe tine te-a prins. Făcut-am eu astea toate, câte le spuneţi voi?

Cl. Şi mă mai şi întrebi?

Ly. Pe Hecle, dacă-am făcut-o, rău am făcut.

Cl. Vino tu numai în casă să te învăţ eu minte, dacă ţi-e mintea scurtă.

Ly. Pe Hercle, de-i aşà, să mă 'ncred mai bine în voi, în cele ce spuneţi voi. Insă, nevastă, arată-te cu iertare faţă de soţul tău: Myrrhina, roagă-o pe Clevstrata.

Dacă deazi înainte pe Casina, am s'o mai iubesc, ori de am să mă mai gândesc numai [3]) s'o mai iubesc, dacă am să mai

---

1) Pasagiu interesant. Bacch. fură oprite de Senat în 186 a. Cr. Ar rezulta deaci că piesa fù jucată înaintea acestei date.

2) Urmează şeapte versuri în crâmpee de cuvinte fără niciun înţeles.

3) *aut amasso Casinam, aut occepso modo.*

www.digibuc.ro

fac aşăceva, mă poţi, nevastă dragă, să mă spânzuri şi lovi cu nueaua.

My. Pe Castor, cred că-i poţi da iertarea asta, Clevstrata.

Cl. Am să fac, cum mă îndemni (Către Lys.). Pentru aceea şi eu acum îţi dau iertarea asta, cu inimă mai uşoară [1]), ca să nu facem povestea şi mai lungă, din lungă decum este.

Ly. Numai eşti supărată?

Cl. Nu sunt supărată.

Ly. Mă pot încrede în spusa ta?

Cl. Da, în a mea.

Ly. Nevastă mai drăguţă, decum-i a mea, nu cred sa mai aibă un altul.

Cl. (către Chalinus). Aide, dă-i bastonul şi haina.

Ch. Ţine-le, dacă aşă-i porunca.

Pe Polux, cu ocara tot eu fusei cel rămas:

Mă măritai cu doi şi niciunul nu-mi făcù, ce se cam obişnueşte unei mirese [2]).

(către public). Privitori, ce-o să se cam întâmple înăuntru,

---

1) *minu' grauate. Minu'* p. *minus:* eliziunea lui *s* final. Plautus ne înfăţişează exemple numeroase şi totdeodată destul de caracteristice de asemeni eliziuni, în special a lui *s* final (*meu', tuo', bonu', sumu', eru', priu' quam, quibu', fabulatu's* etc. pentru: *meus, tuus, bonus, sumus, erus, priusquam, quibus, fabulatus es),* şi a unor vocale, ca: *a (poste,* p. *postea), i (magi',* p. *magis), e (nemp'* p. *nempe),* ori a lui *r* înainte de *s (rusum* p. *rursum,* caşi *susum* p. *sursum),* exemple pe cari le-am însemnat jos în notă şi cari vin să completeze cele arătate în prefaţă.

2) *neuter fecit quod nouae nuptae solet.* Casina este comedia cea mai licenţioasă din tot teatrul plautin. Cu toate acestea, a fost una din comediile cele mai gustate. Ni-se spune în prolog: *„Când piesa fù pentru întâia oară jucată, a întrecut pe toate celelalte".*

In urmă, când se readuseră din nou, pe scena romană, comediile lui Plautus, în secolul întâi înainte de Cristos, după moartea poetului, pentrucă piesele deatunci nu erau pe gustul publicului, seria reprezentaţiilor fù deschisă cu Casina. Şi mai târziu, comedia fù reprezentată. Probă marca de teatru *„Casina Plauti"*, găsită la Pompei (Orelli *inscrip.* 2539). Aceasta ne arată, care erà preferinţa publicului.

(Notă pusă pentru echilibrarea paginei).

www.digibuc.ro

o să vi-o spunem noi. Casina asta se nimeri să fie fata vecinului dealături şi pe ea o va lua de soţie Euthynicus, băiatul stăpânului nostru.

Acum, drept este ca şi voi să daţi o răsplată binemeritată, prin aplauzele voastre binemeritate [1]): Cine-o va face, să aibă deapururi parte, fără să-l ştie nevasta, de-o iubită, după pofta inimii; iar cel care nu va bate din palme, cât l-ar ţine puterile de tare, un ţap mânjit cu mocirlă împuţită să-i ţie loc de iubită.

1) *manibus meritis meritam mercedem.* Exemplu frumos de alliteraţie.

www.digibuc.ro